Nummer 10 Donderdag 9 Maart 1933 33ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER KONINKLIJKE VEREENIGING
„OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Studie-Commissie van „Oost en West". — Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië te 's-Gravenhage. — Twee honderd jaren zending der Herrnhutter Broedergemeente. — Sensatie. — Nieuwe Uitgaven. — Suriname. Het Houtbedrijf. — Jaarverslag. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. I. Uit de Europeesche Pers. — II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Nagekomen Berichten. — Berichten der Afdeelingen. — Mededeelingen. — Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch Indië. — In Nederland aangekomen verlofgangers. — Met Pensioen — Mutatiestaat van 1 tot 8 Maart 1933.

Studie-Commissie van „Oost en West".

I. *Gratis* voorlichting inzake studie en/of huisvesting voor jongelieden uit Oost- en West-Indië.

II. *Bij betaling van f 15,— per jaar* doorloopend toezicht en/of volledige z.g. voogdijschap, omvattende o.a.:

a. afhalen van boot of trein;
b. zorg voor voorloopige en/of definitieve huisvesting;
c. volledige behartiging van studiebelangen;
d. financiëel beheer.

Nadere inlichtingen bij den Eersten Gedelegeerde W. Meijer, Prins Mauritsplein 23, Telefoon 550752.

Crisis-Steuncomité voor Nederl.-Indië.

te 's-Gravenhage.

Bijdragen voor bovengenoemd Comité en bestemd tot leniging van den nood, waarin in Indië vele landgenooten en inheemschen, tengevolge van de economische wereldcrisis, verkeeren, worden gaarne ingewacht bij den Penningmeester van het Comité, giro No. 198000.

Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Koninklijke Vereeniging „Oost en West" kunnen voor hetzelfde doel gelden worden gestort of bijgeschreven.

Dat een ieder, naar zijn kunnen moge helpen! Ook kleine bijdragen zijn van harte welkom.

HET HOOFDBESTUUR.

Twee honderd jaren zending der Herrnhutter Broedergemeente.

Viering te 's Gravenhage van het Herrnhutter Zendingsjubileum.

1732—1932. 1735—1935.

Den 21en Augustus 1932 was het 200 jaar geleden, dat de Evangelische Broedergemeente te Herrnhut (Saksen) hare eerste zendelingen afzond om het Evangelie te verkondigen onder de negerslaven van het toenmalige Deensche Antilleneiland St. Thomas; en den 20en December 1935 zal het eveneens 200 jaar geleden zijn, dat de eerste Herrnhutters voet aan wal zetten in Suriname voor de zending onder de negerslaven en Indianen.

De Raad van Bijstand van het Zendingsgenootschap der Evangelische Broedergemeente te Zeist heeft zich gedrongen gevoeld deze merkwaardige zendingsperioden met groote dankbaarheid te herdenken en den breeden kring van vrienden en belangstellenden op te roepen om aan de Broedergemeente te getuigen van de hartelijke erkentelijkheid en waardeering, die in Nederland bestaat voor hare volhardende toewijding aan dien arbeid, dien zij ook op Nederlandsch gebied heeft volbracht.

Het wekt eerbiedige verbazing hoe de kleine Broedergemeente in den loop van 200 jaren ongeveer 50 zendingsterreinen in alle vijf werelddeelen heeft gesticht. Een deel daarvan is reeds vroeger opgegeven, een ander deel is aan andere Kerkgenootschappen overgedragen, terwijl er thans nog 13 in volle bewerking zijn, waarvan de zending in *Suriname* er een is en die voor dit Nederlandsche gebiedsdeel een bijzondere zegen is geweest. Met groote liefde en toewijding hebben sedert 1735 ongeveer 700 zendelingen en zendingsvrouwen in Suriname gearbeid voor het Koninkrijk Gods. Ruim 200 hebben er het leven gelaten.

In hoofdzaak deden dit vreemdelingen, o.a. Duitschers en Denen. Eerst in 1793 werd door de Zeister Broedergemeente een hulpgenootschap opgericht, dat geleidelijk een groeienden kring van Nederlandsche belangstellenden om zich verzamelde. In 1829 werd de Maatschappij ter bevordering van het Godsdienst-onderwijs onder de Inlandsche bevolking van de Kolonie Suriname (Haagsche Maatschappij) opgericht. Deze genootschappen steunden de zending in Suriname, maar deze zelve werd door Herrnhut gedragen. Herrnhut, door de inflatie in zware moeilijkheden geraakt, zag zich in 1928 genoodzaakt, de geheele verantwoordelijkheid voor het Surinaamsche zendingsgebied aan Nederland over te dragen. Het Zeister hulpgenootschap, werd een zelfstandig Zendingsgenootschap, dat de volle taak van Herrnhut overnam. De heilige last rustte van toen af nagenoeg geheel op Nederland, noodgedwongen, maar toch eigenlijk niet meer dan vanzelfsprekend.

Het Herrnhutter JubileumComité te Zeist heeft tot de vrienden der Broedergemeente en tot allen, die belang stellen in haren arbeid een oproep gericht om dit merkwaardige, onder Gods zegen, bereikte zendingsjubileum, te maken tot een groote getuigenis van dankbaarheid, waardeering en verwachting.

Door verschillende omstandigheden is het niet mogelijk geweest om reeds in 1932 in Den Haag het 200-jarig Herrnhutter-zendingsjubileum te herdenken, maar een voorloopig Haagsch Comité heeft gemeend, dat de Residentie toch niet achter mocht blijven.

Dit voorloopig Comité zal als Werkend Bestuur optreden en de organisatie op zich nemen van enkele feestelijke bijeenkomsten, van den verkoop van de Herrnhutter jubileumuitgaven en van een algemeene geldinzameling. De baten van een en ander zullen ten goede komen van de zending in Suriname.

Voorzitter van dit Haagsche Comité is Dr. Ir. H. G. van Beusekom, het Secretariaat berust bij Mejuffrouw W. P. Montijn, Juliana van Stolberglaan 100, terwijl de functie van penningmeester werd aanvaard door den heer Joh. Tigchelaar, postrekening No. 59792, Den Haag (bijvoegen Herrnhutter Zendingsjubileum). Tot den Algemeenen Voorzitter van de Koninklijke Vereeniging „Oost en West", den Heer R. Zuyderhoff is de uitnoodiging gericht om zitting te nemen in een Haagsch Eere-Comité; deze heeft die uitnoodiging aangenomen.

Moge het der Broedergemeente aan groote belangstelling, ook van de zijde van de Leden van „Oost en West", bij haar zeldzaam jubileum niet ontbreken!

„Sensatie".

De plotselinge dood van John Fell in een hôtel te Solo.

Het is niet prettig het te moeten constateeren, maar het feit is er, dat „het publiek" zich steeds meer belust toont op sensatie. De tijdsomstandigheden werken daartoe vanzelfsprekend mee; er gaat geen dag voorbij of men kan kennis nemen van een of ander geruchtmakend sensationeel geval. Ieder geval van dezen aard is geruchtmakend en er wordt veelal meer gerucht over gemaakt dan het gansche geval achteraf waard blijkt. Dat is ten minste zoo de gewone gang van zaken.

Men zegt wel eens, dat „Indische menschen" graag praten en „roddelen", — zooals de term luidt — maar dit is ten slotte geen speciale eigenschap van „Indische menschen". Onze landgenooten, die Indië nooit hebben gezien, doen het óók. Alleen komt het „euvel"

in de Indische samenleving spoediger aan het licht en er zijn „gevallen" in Indië — vaak accuut en buitensporing — die tot „napraat" aanleiding geven. Deze gevallen in Indië dragen vrijwel altijd een sterk persoonlijk karakter; in het moederland, in het Westen, hebben zij veelal van gecompliceerder aard.

Het heeft weinig zin na te gaan hoe het „Indische publiek" op sensatie reageert en hoe het moederlandsche publiek dit doet; het verschijnsel is er, dat het geslacht van dezen tijd graag door sensationeele dingen wordt geprikkeld. De moordzaak-Eschauzier trok iederen dag harer behandeling een volle publieke tribune en daar zag men ook menschen, die gerekend willen worden tot wat men wel eens aanduidt als „Haagsche society". Ook het karakter van de society in Den Haag, maar ook overal elders, heeft zich onder den invloed der tijdsomstandigheden gewijzigd.

Den Haag heeft door zijn sterk cosmopolitisch karakter nog dit voor, dat het tot op zekere hoogte mee kan doen aan het society-leven in alle groote mondaine centra van Europa. Uit deze plaatsen kan men in Den Haag de groote kranten krijgen met het society-nieuws van nauwlijks één dag oud.

Maar nu is er eens „een geval" niet uit het buitenland, maar rechtstreeks uit Indië, een zeer gewild onderwerp der conversatie geworden. Er kwamen uitvoerige telegrafische berichten uit Solo over den plotselingen en nogal geheimzinnigen dood in een hôtelkamer aldaar van den Amerikaanschen millionair John Fell. Deze berichten brachten een „geheimzinnig geval", — naar ons bleek — van groote aantrekkelijkheid aan de orde. Er ging een ietwat onfrissche belangstelling naar deze zaak uit.

— Heb je 't gehoord? — vroeg men ons direct, toen wij ons bij een clubje aansloten in een gezellig hoekje van een der moderne Haagsche restaurants.

— Natuurlijk, antwoordden wij prompt. Wij dachten dat het over den brand in den Duitschen Rijksdag ging of over de schorsing van enkele officieren op „De Zeven Provinciën".

Maar dáárover ging het niet. Men wilde van ons weten of wij óók hadden gehoord, dat mevrouw Fell, de echtgenoote van den in een hôtelkamer te Solo gestorven Amerikaanschen millionair, vroeger als koormeisje op de planken gestaan had....

Nu kunnen wij met de hand op het hart verklaren, dat wij, vóór het eerste betreffende telegram uit Solo kwam, nog nóóit van mijnheer Fell en ook niet van mevrouw Fell hadden gehoord. Er zijn wel niet meer zooveel Amerikaansche millionairs als vroeger, maar er zijn er toch nog altijd te veel om hun namen van buiten te leeren. En wij verklaarden dus aan ons gezelschap dat wij „dat van mevrouw Fell" nog niet hadden gehoord.

— Maar Mies heeft het toch bij hoog en bij laag volgehouden, zei een lieftallig freuletje met een kracht van overtuigen in haar stem, alsof er groote belangen op het spel stonden.

En inderdaad, het bleek ons later op den avond, dat Mies er héél veel van wist. Mies had Amerikaansche relaties in Den Haag. Mies las ook de Parijsche editie van de „Chicago Tribune" en die had zich uit Philadelphia een dikke kolom laten seinen over het leven van mijnheer en mevrouw Fell. En zoo hoorden wij daar in een hoekje van een der meest mondaine restaurants van Den Haag méér bijzonderheden over het echtpaar Fell dan men in Indië vernomen zal hebben in de eerste dagen, nadat de heer Fell dood in zijn kamer was gevonden.

In New York — vertelde Mies en dat had zij natuurlijk uit de „Chicago Tribune" — heeft het bericht van den plotselingen dood in Solo van den heer Fell groot opzien gebaard. A propos, vroeg zij ons, Solo ligt toch niet in Oost-Java?

— Je moet ook niet àlles gelooven, wat de „Chicago Tribune" schrijft, zeiden wij, toen ons bleek, dat in Mies' kringen dit blad veel gelezen wordt.

En toen ratelde Mies weer door. De heer Fell had meer dan een millioen dollars geërfd en kwam op Java, zóó rechtstreeks uit Parijs. Je moet ze in Parijs over de Fell's hooren! Zij gaven er de eene partij na de andere. Fell was pas 41 jaar. Hij was de kleinzoon van wijlen kolonel Anthony J. Drexel, bankier-millionair in Philadelphia en een groot deel van het fortuin van zijn grootvader had de jonge Fell geërfd. Zijn moeder, die dood is, was mevr. Sarah Diexel, die in het society-leven van Philadelphia in hoog aanzien stond en daar veel aan maatschappelijk werk deed.

En toen kwam een nieuwe vraag van Mies: Wisten jullie, dat de heer Fell, die in Solo zoo droef aan zijn einde kwam, drie maal getrouwd is geweest?

Groote verbazing in den kring. Wij kregen het gevoel alsof wij de Fell's ook al jarenlang kenden.

— Ja, drie keer, herhaalde Mies. In 1923 scheidde hij van zijn eerste vrouw, mevrouw Dorothy Randolph Fell, die later mevrouw Ogden L. Millis is geworden, de vrouw van den Secretaris van het Departement van Financiën. Fell's tweede vrouw was een koormeisje uit New York; hij trouwde met haar in 1925. In 1931 scheidde hij van haar, die scheiding had nogal wat voeten in de aarde. Zij wilde niet en hij gooide het toen op „kwaadwillige verlating". Hij heeft haar tenslotte een enorm bedrag uitbetaald.

De tegenwoordige mevrouw Fell is de vroegere Martha Ederton, ook een Follies-girl; hij trouwde met haar in het geheim in New York in 1932. In Januari. Zij waren dus ongeveer net een jaar getrouwd in Solo....

Fell was een wereldbekend polo-player en had een avontuurlijk leven achter zich. Hij betaalde eens 500 dollar boete omdat hij zijn butler wat hardhandig had aangepakt. In een badplaats redde hij eens twee vrouwen uit een brandend hôtel.

Nadat zij Kerstmis hadden gevierd in Parijs met vrienden en familieleden, gingen de Fells naar Java. Mevrouw Fell liet haar meid en een grooten hond in de Fransche hoofdstad achter; die wachten nu op haar terugkomst. De heer Fell stond ook bekend als een zwaar drinker. Zijn eerste vrouw scheidde van hem, omdat de butler het zóó druk had met het maken van cocktails voor mijnheer, dat hij voor mevrouw verder niets doen kon....

De laatste weken in Parijs vóór hun vertrek naar Java, gaven zij groote feesten. Zij hadden vele vrienden en voorname en schatrijke relaties. Fell was de neef van Anthony Diexel en van mevrouw Henry Symes Lehr, die ook in Parijs wonen. Zijn drie zusters spelen een groote rol in de Parijsche wereld en maken zich op sociaal gebied zeer nuttig. Vooral zijn zusters, mevrouw Rob Cassatt, mevr. Cheston en mevr. Cadwalader zullen zeer getroffen zijn door den plotselingen dood van hun broer....

Zoo was het verhaal van Mies, het lieftallige Haagsche meisje, over wijlen den heer Fell en zijn echtgenoote ,wier reis in Solo op zoo dramatische wijze werd afgebroken.

In de kiosk op het Plein hebben wij den volgenden dag de „Chicago Tribune", de Parijsche editie gekocht. Daar stond het verhaal net zoo in....

De Haagsche meisjes zijn tegenwoordig werkelijk zéér a u c o u r a n t....

Vooral als het sensatie betreft....

Nieuwe Uitgaven.

De toekomst der machine.

Een sociologische analyse van den modernen tijd door L. Hoyack, uitgegeven door de N.V. Uitgeversmij. Æ. E. Kluwer, te Deventer.

Dit werkje bevat veel frissche denkbeelden, evenals het onlangs door mij besproken autarkie; men kan het op vele punten met den schrijver niet eens zijn, toch loopt er gezonde kijk door, nieuwe denkbeelden, kloek noemen van feiten zonder verdoezeling hebben daarin gereede plaats.

De industrieele beschaving als een of de (?) oorzaak van den crisis wordt onder den loup genomen en veel wat de schrijver zegt, is waar. Zijn taak is te bewijzen, dat onze industrieele beschaving ingaat tegen het eeuwig oerbeeld van menschelijk leven, van ieder geopenbaard bestaan, dat zij zondigt tegen de onwankelbare wetten der scheppingen, dan is tevens voorspeld, dat de mechanische beschaving als een moderne toren van Babel zich zelf afbreekt, dat haar vooruitgang zelf slechts het proces is, waarin zij zich tot nul herleidt. Want niets kan bestaan tegen de eeuwige beginselen van het leven in, geen schepsel kan God tarten, geen menschheid kan zich op den duur handhaven in een maatschappelijk systeem, dat indruischt tegen haar eigen bestaanswetten. De lezer ga eens na of de schrijver geslaagd is.

De hoofdaanval of liever *de* aanval gaat tegen de machinatie; het stellen van een mechanische kracht in de plaats van de levende menschelijke kracht en voorts het stellen van een kunstmatige ordening in de plaats van het natuurlijk en individueel initiatief van den mensch; en eindelijk in ruimeren zin: ieder maatschappelijk systeem, dat voortvloeit uit het machinisme in engeren zin. Kunstmatige ordening: namelijk elke wetenschappelijke organisatie van den arbeid, hetzij in de fabrieken, hetzij in de kantoren, een organisatie, waarbij arbeidsverdeeling het hoofdthema is.

Het bedoelde maatschappelijk systeem: het uniformisme, het standardisme, het trekkend leven van den modernen nomade. Verschaft het machinisme niet alleen rijkdom, voor iedereen, maar ook meer lichamelijk comfort, de mensch wordt er zijn eigen slaaf door. De arbeidsvreugde bestaat niet meer, het intellectualisme wordt een ramp op den duur, dat is tegenwoordig zonneklaar, hoe bedroevend al die z.g.n. ontwikkeling is en waarheen leidt die! Een ieder wil zijn kind dien weg zoover opdrijven, wat moet men met al die kwasi-geleerden beginnen?

Wat een treurige toestand voor den gemachineerden mensch, die slechts twee of drie handgrepen verstaat, waartoe leidt die arbeidsdeeling niet. De schrijver verwerpt terecht ook het denkbeeld, dat de massa alles, het individu niets is, dus cascisme en communisme zijn dan ook verwerpelijke theorieën; de maatschappij is tegenwoordig opgebouwd uit groeps- en klassenbelangen, het individu is langzamerhand uitgeschakeld en welke verwording geeft de maatschappij te zien daardoor!

Het machinisme verstoort het landbouwbedrijf, vernielt de natuur, verkracht die, het gezin wordt verstoord: de vrouw in de fabriek, de meisjes alevenzoo, de centralisatie van de productie, het versnelde rythme, is het geen wonder dat alles en een ieder zenuwziek moet worden.

Deze schijn-beschaving moet ten ondergaan, de machinatie zal volbracht, alles ten onder brengen en omzetten in een gewone samenleving.

De vele en frissche denkbeelden, de naakte waarheid schilderen is hard noodig, doch hij zegt, over 50 jaar zal alles waar gebleken zijn.

Dat er ook tal van verkeerde dingen instaan, daarvoor is de schrijver dan ook een mensch; wie dit werkje gaat lezen, zal die van zelf tegenkomen. Zoo op belastinggebied.

Mr. Ds. P. A. F. BLOM.

Suriname.

Het Houtbedrijf.

Het land bezit uitgestrekte wouden, duizenden vierkante meters groot, met uitstekend timmerhout, en toch worden niet veel houtsoorten uitgevoerd.

Het inheemsche hout is duur, omdat de wijze zooals de bosschen worden geëxploiteerd, zeer ondoelmatig is en gepaard gaat met groot verlies aan materiaal.

Het uitsleepen van bewerkt hout uit de bosschen gaat nog altijd vaak primitief en is daarenboven niet altijd mogelijk. Er moet gewacht worden tot de regentijd er is en tengevolge daarvan de kreeken goed bevaarbaar zijn. Slechts op enkele concessies waar het bedrijf groot is opgezet, gebeurt het uitsleepen op elk tijdstip en gaat het ook makkelijker. Ook het vervoeren van houtsoorten over de zee eischt hooge vrachtprijzen. Gelukkig komt men daarmee in de goede richting en het verdient aanbeveling te vermelden, dat in deze maand van daar is teruggekeerd het s.s. „Eem" van de Maatschappij Houtvaart te Rotterdam, met een flinke partij harde houtpalen. De „Eem" vertrok in December 1932 met directe bestemming naar Kaboeri aan de Corantijnrivier in het district Nickerie voor het laden van de harde houten palen, afkomstig van de Concessies van den Handel in Tropische Fijnhoutsoorten, Edelhout, te Utrecht. Het was voor het eerst dat een stoomschip van ongeveer 2000 ton, hout uit Suriname heeft afgehaald en naar vernomen is, ligt het in de bedoeling speciaal voor dit hout, hetwelk uitstekende eigenschappen bezit, een geregelden dienst op Suriname te onderhouden. Tevens werd gebruik gemaakt van zeilschepen voor het verrichten van die diensten.

Het ware te wenschen dat de exporteurs van houtsoorten uit Suriname het belang inzagen en trachtten door coöperatie het daarheen te leiden, dat af en toe een stoomschip aldaar komt om de verwerkte en voor uitvoer bestemde houtsoorten over te brengen; daardoor konden de vrachtprijzen van het verladen hout minder worden, zoodat verscheidene Surinaamsche houtsoorten, waarvoor aanvraag bestaat, zouden kunnen concurreeren op de houtmarkt, niet alleen in het Moederland, maar ook in het buitenland.

In de jaren toen de slavernij aldaar hoogtij vierde, waren er veel plantages en gronden, waar in hoofdzaak hout bewerkt werd. De plantages *Berlijn* en *Onverwacht* aan de *Sararivier* waren twee belangrijke. De meeste moderne woonhuizen in de hoofdstad Paramaribo en op de ondernemingen in de districten, werden met Surinaamsch hout opgetrokken. Voor het opstellen en onderhouden van sluizen en waterkeeringen werden bepaalde houtsoorten gebruikt bestand tegen paalwormen. Vaak komt men sluizen tegen in die jaren opgetrokken, die nog zeer goed voldoen.

Het bewerkte hout was dus meer voor plaatselijk gebruik bestemd.

Aan de Maatschappij „Tropica" werden na den wereldoorlog groote houtconcessies verleend in

het district Nickerie en langzamerhand kwam aldaar een groot bedrijf tot stand waar met vele machines tot heden nog wordt gewerkt.

Omstreeks 1926 kwam door bemiddeling van de heeren Mouw en Ruiter tot stand de N.V. „De Surinaamsche Houthandel en Zagerij." Verscheidene groote houtconcessies werden aan die vennootschap verleend in de Boven-Suriname nabij den grond Carolina en op den grond Agila. Daar werd eveneens gebruik gemaakt van vele moderne machines, benoodigd voor het uitsleepen van hout uit de bosschen en het bedrijf genaamd „Suhoza" brengt vele arbeiders, die op afzonderlijke kleine houtconcessies vroeger werkten, aan het werk.

Voor het verder verwerken van het aldaar bewerkte hout, werd op het Voorland aan de Surinamerivier van de Gouvernements-vestigingsplaats Livorno een zaagmolen met moderne installatie opgesteld om het hout voor uitvoer geschikt te maken.

Het navolgende is vermeldingswaardig.

Tijdens de werkzaamheden aan het Panamakanaal, heeft n.m.l. de heer Ir. Kempees, vroeger aldaar in functie, het daarhenen weten te leiden, dat gebruik gemaakt werd van een bepaalde houtsoort.

Het is te begrijpen hoe aangenaam gestemd schrijver zich voelde, toen op de lezing met lichtbeelden van de vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" op 10 Febr. j.l. gehouden over de Zuiderzeewerken, door den voordrager mededeeling werd gedaan o.m. dat voor deze werken heel wat Surinaamsch hout, dat zeer goed voldeed, kon worden gebruikt; ik meen te hebben verstaan tot een bedrag van f 300.000.—.

Vergelijkend overzicht van de opbrengst van hout:

1900	waarde plm.	f 189.000.—
1910	waarde plm.	f 125.000.—
1930	waarde plm.	f 225.000.—

Vergelijkend overzicht van den *uitvoer* van hout en de waarde daarvan:

1926	3107	M^3 waarde	f 190.865.—
1927	4755	„ „	f 171.351.—
1928	6283	„ „	f 302.066.—
1929	4394	„ „	f 201.351.—
1930	5993	„ „	f 189.527.—

Tenslotte zij vermeld, dat er ook zeven houtzaagmolens aldaar zijn, eenige zeer modern opgezet, voor de verwerking van de houtsoorten, meerendeels voor het gebruik aldaar bestemd.

Mogen er spoedig meerdere maatschappijen daar zijn om de verscheidene houtsoorten die waardeloos in de bosschen zijn, te verwerken en voor uitvoer geschikt te maken, zoodat de houtuitvoer voor het arme land een bron van welvaart wordt.

Er zijn ook voldoende houtsoorten geschikt voor eene kistenfabricatie. Wie geeft den stoot daartoe?

H. J. W.

Jaarverslag

van den Hoofdvertegenwoordiger van de Vereeniging „Oost en West" over het jaar 1932.

Het verloop der in Ned.-Indië vertoevende leden was in 1932 zeer groot; vele leden bedankten, de meesten of beter uitgedrukt bijna allen, na aan hun verplichtingen voldaan te hebben, maar enkele leden lieten den achterstand in de contributie tot 2 of 3 jaar oploopen, om dan ten slotte bij de aanbieding van een postkwitantie of in antwoord op een aanmaningsbrief kortweg te antwoorden: „Ik heb reeds lang voor het lidmaatschap bedankt". De contributie van dergelijke leden moest dan eenvoudig afgeschreven worden. De dienst der Posterijen in Ned.-Indië is over het algemeen zeer goed; zelden raken brieven weg. Het vreemde nu is, dat juist dergelijke brieven, waarbij iemand bedankt voor het lidmaatschap van „Oost en West", weg moesten raken.

Hieronder volgt een overzicht van de mutatie's onder de leden, die op 1 Januari 1932 in Ned.-Indië vertoefden:

Op 1 Januari 1932 bedroeg het aantal leden in Ned.-Indië 493
Nieuwe leden door mij aangeworven 20
In 1932 overgeboekt uit Holland 48

Totaal 561

Afgevoerd werden:
Naar Holland vertrokken 58
Zij, die in 1932 bedankten 37
Overleden 1
Geroyeerd wegens wanbetaling 10
Zij, die bedankten met ingang van 1933 54

160

Het aantal leden in Ned.-Indië verblijf houdende op 1 Januari 1933 bedraagt derhalve 561 — 160 = 401.

Evenals het vorig jaar voerde ik een intensieve propaganda ter werving van nieuwe leden en, dank zij de systematische methode daarvan, was het mogelijk om, niettegenstaande de slechte tijden en den achteruitgang van de levensomstandigheden van zoo goed als iedereen, in 1932 toch nog 20 nieuwe leden voor de vereeniging te winnen.

Met leede oogen zag ik het aantal in Ned.-Indië toevende leden wekelijks achteruitgaan.

Vol moed gaan we echter het nieuwe jaar in, in de overtuiging ook, dat de tijden weer normaal zullen worden en dat een reactie zal volgen.

De Hoofdvertegenwoordiger
van „Oost en West",
L. M. F. PLATE.

Malang, 7 Januari 1933.

Van Week tot Week.

Van Vrijdag 24 Februari tot Donderdag 2 Maart.

De tentoonstelling der schilderijen van H. M. de Koningin heeft alleen in Batavia *f* 3900 opgeleverd.

In verband met de, in den laatsten tijd gebleken wenschelijkheid van herziening der organisatie van de Indische regeering, n.l. Raad van Indië, raad van departementshoofden, Volksraad en Volksraadsecretariaat, zou de regeering deze aangelegenheid in haar vollen omvang in studie hebben genomen ten einde t.z.t. het Opperbestuur voorstellen voor te leggen.

Het heet dat de salariscommissie bij de regeering een bezoldigingsschema indiende voor plaatselijke krachten. Het is op verschillende departementen in studie genomen. Begin Maart zal de commissie-Van Buuren het totale schema voor de salarisherziening indienen.

Bij den Staatsspoor bestaan plannen om opnieuw een honderdtal leden van het middelbaar en lager personeel te ontslaan in verband met reorganisatie en hergroepeering.

*Men verneemt dat de volgende week besprekingen be*ginnen met den commandant van het leger over nieuwe bezuinigingen tot een totaal bedrag van *f* 6.000.000 op de begrooting van het dep. v. oorlog voor 1934. Barbertje moet weder bloeden. Te hopen is, dat hij niet onherstelbaar anemisch wordt door al die herhaalde aderlatingen.

Kapt.-luit.t.-z. P. Eikenboom, luit.-t.-z. 1ste kl. C. Meyer en luit.-t.-z. 1ste kl. W. F. J. Fels zijn met ingang van 24 Febr. in hun betrekking geschorst, op grond van het 1ste lid van artikel 17 van het Reglement op den rechtstoestand der militairen bij de Zeemacht (Nederlandsch Staatsblad 1931, No. 377).

De heeren Reens en Vrijburg zullen, onafhankelijk van den afloop van de tegen hen ingestelde vervolging wegens een spreekdelict, uit 's lands dienst worden ontslagen op grond van bijblad 10703 inzake deelneming van onderwijzers in gouvernementsdienst aan politieke propaganda.

De groot-verlofgangers, behoorende tot de groep der bij de zeemacht in oefening geweest zijnde militieplichtigen en aan wien een persoonlijke kennisgeving is toegezonden, worden ter aanvulling van het door bijzondere omstandigheden ontstane tekort aan beroepspersoneel bij de zeemacht, opgeroepen om zich met spoed in werkelijken dienst te begeven. Zij dienen zich uiterlijk op den datum, welke in de hun toegezonden persoonlijke kennisgeving is aangegeven, aan te melden ter plaatse en op de wijze als is aangegeven.

In den gisteren van de kansels in de Katholieke kerken afgekondigden Vastenbrief van den Apostolisch Prefect van Soerabaja wordt den Katholieken op straffe van weigering der sacramenten het lidmaatschap ontzegd van het N. I. O. G., V. V. O., C. A. M. B. O. en Inlandschen Marinebond.

*Een bespreking van den oeconomischen en voedseltoe*stand van West-Java door den gouv. met de residenten heeft tot de conclusie geleid, dat de perspectieven voor 1933 veel ongunstiger zijn dan voor 1932. Ondersteuningswerken worden overwogen voor Tangerang en West-Indramajoe. Van den aanslag der landrente ad *f* 10 millioen kan geen hoogere opbrengst dan *f* 7.500.000 worden verwacht. Voor Bantam hangt veel af van het verloop van de moesson.

Het verluidt dat de toelating van de Katholieke missie in het lang bestreden gebied van Tapanoeli nog slechts een kwestie van korten tijd is. De minister zou er principieel mee accoord zijn gegaan.

*De rest. van Menado bracht de gevoelens van aanhan*kelijkheid en trouw over uit alle lagen der bevolking in de Minahassa naar aanleiding van de muiterij. De G. G. betuigde zijn groote erkentelijkheid.

Ter jaarlijksche vergadering van den Suikerbond heeft de voorz., de heer Smit, het eerste jaar in het 25-jarig bestaan der vereeniging een rampjaar genoemd. Op 1 Januari 1931 waren er ongeveer 4000 Europeesche geëmployeerden in de suikerindustrie. De droeve verwachting is dat einde 1933 dit aantal tot beneden de 1000 zal zijn gedaald.

De aandacht, die het ontslagen personeel van de zijde der werkgevers geniet, zou in verschillende gevallen bepaald teleurstellend zijn te noemen. De woorden, op Sylvesteravond, na het tot stand komen van de N. I. V. A. S. gesproken door den heer mr. Jongejan over de eensgezindheid der ondernemers, zouden zich niet uitstrekken tot het beroep op die ondernemers om uniform te handelen ten aanzien van de ontslagen werknemers. Het verzoek, in 1932 door den Bond gedaan, tot instelling van een speciale commissie van overleg voor de crisismaatregelen, zou zonder meer zijn afgewezen."

De vergadering nam moties aan: 1e. waarin teleurstelling wordt uitgesproken over de houding der ondernemers ten aanzien van het Suikercrisisfonds, zooals bleek uit een persgesprek met mr. Jongejan, voorz. van de B. E. N. I. S. O. en 2e waarin den G. G. dank wordt gezegd voor diens initiatief inzake het Suikercrisisfonds en verzocht de invoering van dit fonds zooveel mogelijk te willen bespoedigen.

*De bodemkundige expeditie naar Noord- en West-*Guinea is op 10 Januari per Van Waerwyck naar Sorong vertrokken voor de verkenning van het heuvelland van Sorong.

Met de publicatie van de definitieve resultaten wordt waarschijnlijk in Juli a.s. een aanvang gemaakt.

*Onder groote belangstelling is het eerste filiaal in Ned.-*Indië van de firma Gerzon in het centrum van Batavia geopend.

*De werking van den Krakatau was weer zeer toegeno*men. De erupties bereikten een hoogte van 1200 meter. Een klein eiland, dat zich onlangs had gevormd, is weer aangegroeid.

Het Internationale Tin Comité te Parijs vergaderde in het bureau van de Boliviaansche legatie.

De uitvoercijfers voor September, October, November, December 1932 en Januari 1933, ontleend aan telegrafische gegevens van de deelnemende landen, zijn als volgt:

	Maandelijksche toegest. exp. v. 1 Sept. 1932 af	Restant op 1 Sept. 1932.	1932 September	1932 October	1932 November	1932 December	1933 Januari
Ned.-Indië ..	1282	— 40	1312	1382	1188	1332	1236
Nigeria	317	— 26	330	375	295	287	273
Bolivië	1224	+1172	1218	1057	1358	1263	1338
Malakka ..	2036	— 113	2163	2438	2313	1667	2389
Siam	833	— 523	764	874	789	872	871

Berichtgeving hooftzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

———

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Belangstelling voor Bali-Kunst.

Het eiland Bali, staat hoe langer hoe meer, dank zij zijne volkskunst, in het midden der Westersche belangstelling. Niet alleen de Amerikanen loopen met Bali weg, zóó dat telkens heele scheepsladingen toeristen het kwamen bezoeken en volgens deskundigen leeg wilden koopen, maar ook in Europa neemt die belangstelling stormender hand toe.

Na de film van Roosevelt, de beroemde *„Kris"*, welke wij ook hier bewonderd hebben, zijn onlangs een paar vooraanstaande Duitschers bezig geweest Bali te filmen en, naar verluidt, met buitengewoon groot succes.

Dezer dagen vermeldden hier de dagbladen onder het opschrift:

De première van: „Die Insel der Dämonen".

„In het *Ufa-Pavillon* aan de Nollendorfplatz te Berlijn, heeft de première plaats gehad van de Balineesche cultuurfilm: *Die Insell der Dämonen,* de film door baron von Plessen en dr. Dalsheim vervaardigd. Deze voorstelling is bijgewoond door de leden der legaties, door vertegenwoordigers der regeering en door bekende figuren uit de kunstenaarswereld.

Ook de Nederlandsche gezant en zijn echtgenoote, zoowel als Hertog Adolf Friedrich van Mecklenburg, waren onder de aanwezigen".

Naar wij vernamen heeft ook Z.K.H. Prins Hendrik deze première bijgewoond en toen den wensch te kennen gegeven, dat deze merkwaardige film voor H.M. onze Koningin zou kunnen worden vertoond.

Eerlang zal zij zeker ook in Nederland bij de verschillende bioscopen gedraaid worden.

Maar zal zij dan zóóveel algemeene belangstelling trekken, als in het buitenland het geval is?

Stellen wij, Nederlanders, wel genoeg echte, zuiver kunstzinnige belangstelling in het cultureel schoone van Nederlandsch-Indië?

Het is reeds zoo dikwijls gezegd: In de scholen, door het onderwijs, moet bij de jeugd véél meer belangstelling gekweekt worden voor Indië.

Maar hoe kan dit met vrucht geschieden, zoo lang de noodige kennis en waardeering bij het meerendeel der volwassenen nog altijd ontbreekt?

Zou 't niet op den weg liggen van ons, ouderen, om, ieder te beginnen met onszelf, zich die beide eigenschappen te veroveren? Zoodra wij er zelve van doordrongen zijn, kunnen wij niet nalaten er van te getuigen en zoodoende zullen ze vanzelf aan de jongeren worden medegedeeld, ook langs den weg van het onderwijs.

Zoo werd, naar „Het Vaderland" meldt, waaraan het volgende is ontleend, onlangs door den op dit gebied zeer fijnvoelenden deskundige, den heer *Th. van Eerp,* luit.-kolonel der genie van het O.I.L., b.d., aan wien destijds de herstelling van den *Boroboedoer* is opgedragen, in de Bibliotheek der Technische Hoogeschool te Delft, voor het D.S.D.G. „Vrije Studie" een lezing met lichtbeelden gehouden over Bali, het land van schoonheid, van heiligdommen en van gamelans. Bij de lichtbeelden bepaalde hij zich vooral tot de bouwkunst.

In zijn inleiding tot het onderwerp trachtte spr. zijn toehoorders nader te brengen tot Bali's eigenaardige sfeer, waarvan men de weerga in den archipel tevergeefs zoekt. Hij wijdde eenige beschouwingen aan de bodemgesteldheid van het gezegende eiland met zijn van ouds goed georganiseerde bevloeiing, aan den godsdienst, de karaktereigenschappen en de allure van het volk, aan hun artistiek vermogen en vergeleek enkele kunstuitingen van den Balinees met overeenkomstige van den Javaan.

Daarna volgde een beknopte karakteriseering van de bouwkunst der Balineezen. Bij deze Oosterlingen heeft de architectuur uit den aard der zaak het karakter van een gemeenschapskunst. Zij is nimmer individualistisch, doch steeds gebonden aan de oude, door de eeuwen geheiligde traditiën. Treedt de Balinees een enkele maal buiten de perken dezer traditie, dan is hij het spoor bijster. Spr. wees o.a. op het geval van de nabootsing van een Boroboedoerpoort voor een dorpstempeltje.

De heer Van Erp waarschuwde tegen overdreven verwachtingen ten aanzien van de dracht der Balineesche bouwkunst. Architectuur in den zin van grootsche ruimtekunst komt hier niet voor, noch in den volksbouw, noch in de heiligdommen. Ze mag hier ook niet verwacht worden. In dit milde land leeft de primitieve mensch buiten. Simpele gesloten slaapwoningen voor de jonge meisjes en de ouden van dagen, en nagenoeg geheel open balé's voldoen aan alle eischen. Zelfs in den vroegeren vorstentijd stelden de aanzienlijken zich tevreden met die allereenvoudigste bouwvormen.

Ook in de heiligdommen, *poera's* genaamd, is geen behoefte aan ruimtekunst. Aanzienlijken en kleine luiden verrichten hun devoties in de open tempelhoven. In tegenstelling met het oude Java, kent men op Bali geen vereering van het godsbeeld. Van een *cella* hiervoor is dus ook geen sprake.

Men richt godenhuisjes op en pagodevormige *meroe's* — symbool van den godenberg — waarin de godheid bij bepaalde plechtigheden gedacht wordt tijdelijk te verwijlen. Deze houten bouwsels zijn ingedekt met plantaardig materiaal en hebben doorgaans een steenen voet. Alleen de godentronen *(padmasana's)* en de z.g. tjandi's zijn geheel van steen, hetzij turfsteen of baksteen, dan wel een combinatie van beide.

Overigens bepaalt de monumentale kunst zich tot afsluitingsarchitectuur, d.w.z. tot poorten en muren. De springlevende bouw-beeldhouwkunst en sierkunst uiten zich hier met al de uitbundigheid, de ruige kracht en den zin voor het magische en groteske, die het aloude erfdeel zijn dezer begaafde Polynesiërs. In deze poorten en muren zien we vaak een ongebreidelden woeker, een ware orgie van het ornament, slechts denkbaar en aanvaardbaar te midden der toomelooze vegetatieve kracht der tropennatuur.

Doch soms treffen ons in een poort of muur op Zuid-Bali de soberheid, de verfijning, de rustige evenwichtigheid. Deze zijn wellicht te beschouwen als de Hindoesche inslag op de inheemsche schering.

Opmerkelijk is het gevoel dat de Balinees aan den dag legt voor harmonische aanpassing van het bouwwerk aan de omgeving. Een oude boom, een heuvel, een waterpartij, een klaterende bron worden in het bouwwerk opgenomen. Het natuurobject wordt aanleiding tot den bouw.

De rechthoekige omsluiting met muren van alle woonerven leidt vanzelf tot regelmatigen dorpsaanleg met rechthoekig wegenplan.

De bij de lijkverbrandingsplechtigheden gebruikelijke hooge torens eischen een groot profiel van vrije ruimte voor de wegen. Zoo vindt men op Bali schier overal zeer aantrekkelijke wegbeelden. Ook bij de omsluiting en bebouwing van menig dorpsplein, blijkt dat de Balinees een natuurlijk gevoel heeft voor goede ruimte-indeeling.

In een uitgelezen reeks van lichtbeelden deed spr. voorbeelden zien van de woningtypen en padischuren, de haneklopbanen en klokketorens, ten slotte van de vele soorten van poera's, als den dorps-, den dooden-, den berg-, den zeetempel, den familietempel en van een paar der zes landstempels, welke laatste bij iederen Balinees in bijzonderen reuk van heiligheid staan.

Dergelijke voordrachten zullen zekerlijk niet nalaten bij de rijpere jeugd in te slaan, bij hen de begeerte opwekkend zoo mogelijk zelf ter plaatse al dit schoone te gaan bewonderen of althans zich door belangstellende studie er meer in te werken.

Hopelijk zal de heer Van Erp deze voordracht wel in andere steden, ook eens in Den Haag, willen houden.

J.l. Vrijdagmiddag hield mevrouw Van Beresteyn-Tromp, de presidente van Boeatan, een voordracht met lichtbeelden over Indonesische kunstnijverheid, voor de leerlingen en genoodigden der „Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen" in Den Haag, Westeinde 46. Haar doel hierbij is om de jonge vrouwen, die eerlang naar Nederlandsch-Indië vertrekken, alvast eenigszins een kijkje te geven op de groote verscheidenheid van handenarbeid, welke daar te vinden is en bij haar liefde voor deze volkskunst op te wekken, waarvan zoowel op cultureel, als op moreel en economisch maatschappelijk gebied zooveel te verwachten is, mits langs goede banen geleid.

Natuurlijk noodigde spreekster hare toehoorders uit, de toonkamers van „Boeatan" in Heulstraat 19 te komen bezoeken.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers

Het ziekenhuis van Dr. Leggett.

Een kwart eeuw geleden liet een Schot £ 5000 na voor den bouw van *een hospitaal* „op een plaats ter wereld, waar er nog geen bestond." Een zijner landgenooten, dr. Leggett, bood aan om *in Mandsjoerije*, ergens op het platteland, het ziekenhuis te bouwen en er zich geheel aan te wijden. Meer dan twintig jaren is dr. Leggett nu in *Hsinbin* gevestigd, met een drietal Schotsche zendelingen, te midden van een kolonie van Chineesche immigranten uit Sjantoeng. Voor een buitenlandsch geneesheer, die het aandurft om te arbeiden onder een volk, dat nog zoo gehecht is aan vóórmiddeleeuwsche medische voorstellingen en methodes, beslist *de operatiekamer* over de faam. Een aantal gelukkig geslaagde operaties, en met name de genezing van eenige buikwonden, hebben Leggett's naam spoedig in de gansche Provincie verbreid. Verder hebben zijn hartelijkheid en discretie alle harten voor hem gewonnen. Nooit vraagt hij naar de politieke belijdenis der patiënten, die anoniem bij hem worden binnengedragen, noch naar de oorzaak der verwonding. Meestal lichten zij spontaan Leggett over zichzelven in. In het Christelijk ziekenhuis te Hsinbin liggen allerlei doodsvijanden onder één dak met een gevoel van volmaakte veiligheid. In een land als dit waar het tij der politieke verbittering zoo hoog gestegen is, is zoo iets — n. h. o. van *Dr. L. H. Grondijs (Deli Crt.* ½, 2de bl.) — alleen mogelijk onder de hoede van het weergaloos prestige van het Christendom. Dr. Leggett kan veilig te paard door de gansche Provincie Moekden rondreizen, overal hartelijk gegroet door bandieten, vrijwilligers, Groote Zwaarden en Roode Lansen. Maar *een dergelijk privilege* wordt gedeeld door iederen priester en elken Protestantschen zendeling in Mandsjoerije. Zoo groot is dus het gezag der Christelijke leering, en op zulk een edele wijze zijn de Europeanen door deze mannen in dit barbaarsche land vertegenwoordigd, dat elke haat en elke beestachtige rooflust afstuiten op een roeping en op een gewaad. Voor deze Chineesche landbouwers, door nood of politieke passie of plunderzucht tot banditisme gedreven, moet het iets absurds, ja iets waanzinnigs schijnen, dat men zonder hoop op gewin, in een atmosfeer van verlatenheid en tastbaar gevaar, zijn leven, zonder zichtbare compensatie, aan wildvreemden wijdt. Er is — zoo besluit *Dr. G.* — iets bewonderenswaardig geheimzinnigs in dezen algemeenen schroom van boeven jegens buitenlanders. Laten zij, die opstaan tegen onze oude Christelijke cultuur, zeggen, welke Godsdienst ter wereld tot dergelijke roepingen heeft geïnspireerd en een zoo merkwaardig gezag uitstraalt.

Internationale en Oostersche vraagstukken vinden wij besproken *o.a.* in het *Soer. Hbl.* (23 t/m. 27/1) en *De Loc.* (26 en 30/1, Maileditie).

Chineesch Nieuwjaar.

De volken van China, die elkanders talen niet verstaan — van hoogbeschaafde, oude cultuurvolken in de Noordelijke en Zuidelijke beschavingscentra van Azië tot de stugge bergstammen van de Tibetaansche grens en de wilde steppenvolken van Mongolië — zijn toch merkwaardig vereenigd door banden, welke veel sterker blijken dan velen hadden gedacht. Voor die 450 millioen menschen in China begon op 26 Januari een nieuw jaar. Een nieuw jaar begon ook voor *de Chineesche mede-ingezetenen in Ned.-Indië*, die hoezeer ook door geboorte en gehechtheid zich Indisch ingezetene wetend, en hoezeer dikwijls gedurende langere geslachten met dit land verbonden dan de oudste Nederlandsche families, toch toonen dat cultuur en afkomst en traditie sterke banden zijn. Sterk genoeg, om niet alleen talrijke goed-Chineesche zeden en gebruiken onder hen levend te houden, maar ook om hen warm te doen medegevoelen zoowel met hetgeen het oude China te doorstaan heeft als met hetgeen in modern-China leeft. Voor China zelf èn voor de Chineesche bevolking sluit — volgens *De Loc.* (26/1, blz. 29) — de balans van het verstreken jaar veelal met bittere cijfers. China heeft dit jaar zeer veel doorstaan. Hiermede vergeleken heeft voorzeker de Chineesche ingezetene van Ned.-Indië veel te prijzen; nochtans wordt wel eens te weinig bedacht hoe de crisis zich ook aan de Chineesche groep in Ned.-Indië zéér, zéér scherp deed gevoelen. Toch is dit nieuwe Chineesche jaar voor China met name onder gunstiger auspiciën dan het vorige jaar begonnen. Men kan er in de eerste plaats op wijzen, dat de Centrale Regeering te Nanking zich beter en krachtiger handhaafde dan iemand verwachtte. In dat krachtig centraal gezag ligt de hoop voor China. Men heeft voorts bemerkt, dat zich in China ondanks alle verdeeldheid toch een nationaal élan en een geestdrift voor het eigen land voordeden, sterker dan zeker de Japansche agressors vermoedden. Men ziet tenslotte thans ook in de buitenwereld een bepaalden ommekeer: vrij algemeen wordt verwacht dat Japan internationaal beduid zal worden, dat het te ver ging: en dat het terug zal moeten treden. Zoo is er zeker hoop, dat dit nieuwe jaar voor China iets beters zal brengen dan het oude en wellicht: den vrede in het Oosten. Daarop moet men, en op de ontwikkeling, welke dit voor China medebrengt, in het belang der wereld èn in het belang van Ned.-Indië in het bizonder, ernstig hopen.

Het bankgeheim.

Van de politieke partijen in Nederland zullen wij — n. h. i. van het *Soer. Hbl.* (25/1, 3de bl. „Handel en Fin.") — niet behoeven te verwachten, dat deze het zoogenaamde bankgeheim zullen opheffen; mocht een of andere rebel een ter zake dienend voorstel indienen, dan zal dat toch wel afgestemd worden, aangezien men zelf te veel gediend is met het bankgeheim. Het zoogenaamde bankgeheim is een groote onbillijkheid, het is een privilège, waarvan alleen de beter gesitueerden profiteeren; iemand, die niets bezit, heeft natuurlijk niets aan dat bankgeheim. Waarom is een werkgever, hetzij groot of klein, wel verplicht op te geven hoeveel het juiste inkomen bedraagt van zijn geëmployeerden, opdat geen cent belasting aan den fiscus zal ontsnappen, doch waarom hebben de banken niet de verplichting, om opgave te doen van de positie van haar cliënten? Verschillende malen is de kwestie van het opheffen van het bankgeheim in onze Tweede Kamer ter sprake gebracht, doch even zoo vele malen heeft de minister een dergelijk voorstel van de hand gewezen, het heette, dat dit schadelijk zou zijn voor het buitenlandsche kapitaal! In het aanhangige ontwerp betreffende het safeloket is echter een geheel ander standpunt ingenomen. Het zal in ons land, wat betreft het opheffen van het bankgeheim, wel zijn gelijk in Frankrijk en andere landen. Er zijn echter in Nederland slechts weinig speciale wettelijke voorschriften, die geheimhouding bevelen; zoo wordt bijv. in de wet op het notarisambt den notaris nadrukkelijk geheimhouding opgelegd nopens hetgeen zijn acten bevatten; de arts is gebonden aan den eed, door hem voor de aanvaarding van zijn beroep afgelegd. Zulk een gebiedend voorschrift bestaat echter niet ten opzichte van bankiers; het geheele zoogenaamde bankgeheim is feitelijk te beschouwen als een soort conventie, waarvan alleen een kleine groep geprivilegieerden profiteert of ten minste profiteeren kan. Nu echter de positie van onze schatkist in Holland met den dag slechter wordt, schijnt men over dit conventioneele gaarne te willen heenstappen. In de Tweede Kamer is in September j.l. een wetsontwerp aangenomen, betreffende wijziging van de art. 75—80 van de wet op de inkomstenbelasting en van de art. 23—29 van de wet op de vermogensbelasting. Deze wijzigingen behelzen toch, dat men voor een weigering, om inzage te verleenen van boeken en bescheiden, zich niet met vrucht zal kunnen beroepen op de omstandigheid, dat men uit hoofde van stand, beroep of ambt tot geheimhouding is verplicht, zelfs al mocht deze bij eenig wettelijk voorschrift zijn opgelegd. Het woord geheim bestaat dus niet meer voor den fiscus in Holland, het is radicaal weggeschoten, ten minste indien dat wetsontwerp niet door de Eerste Kamer is verworpen. Een bankier, die onlangs een proces waagde, toen de inspecteur der registratie ter contrôle van het effectenzegel inzage wenschte van de namen der cliënten, welke namen behoedzaam waren overgeplakt, kreeg van den Hoogen Raad nul op het rekest. Men zou dus tot de conclusie komen, dat *het bankgeheim in Holland* inderdaad niet meer bestaat; het is te hopen, dat de opheffing van het bankgeheim in al haar consequenties wordt toegepast, waaromtrent men echter min of meer sceptisch gestemd kan zijn; binnen onze landsgrenzen hebben wij nog talrijke „heilige huisjes". Wat *Ned.-Indië* aangaat, hier ligt de zaak anders. De inkomens zijn hier vrij zeker bekend, terwijl groote privé vermogens schaarsch zijn, met uitzondering van de groep Vreemde Oosterlingen, wier bezit vaak slecht te controleeren is. Doch ook hier is het laatste woord in de kwestie van het bankgeheim nog niet gesproken!

Het *Soer. Hbl.* schrijft voorts over „In tijden van neergang" (25/1, 2de bl.), „Als de gulden keldert" (26/1, 2de bl.), „De worsteling tegen inflatie" (27/1, *J. G. B.*) en „Handel en Financiën" (27/1, 3de bl. *B.*).

De veete onder de Arabieren.

De wrijving tusschen de *Sajids* en de *Sechs*, de beide Arabische groepen in Oost-Java, wordt — naar het *Soer. Hbl.* (24/1, 2de bl.) vernam — langzamerhand overgebracht naar het terrein der Javaansch-Mohammedaansche gemeenschap. De Sajids staan aan de zijde der conservatieve Moslems, de Sechs aan de andere zijde, en beide groepen trachten daaronder aanhang te verkrijgen. *Het gaat in deze kwestie om de afstamming.* De *Sajids* houden vol, in rechte lijn als afstammelingen te kunnen worden beschouwd van den Profeet Mohammed, terwijl de *Sechs* dit ontkennen door er o.m. op te wijzen dat Mohammed geen zoon heeft gehad, dus ook geen nakomelingschap. Volgens hen zijn de Sajids nakomelingen van een niet-Arabier, vermoedelijk een Griek of een Romein, die eeuwen geleden te Hadramaut arriveerde en zich uitgaf voor afstammeling van den Profeet. De Sajids zouden dus slechts afstammen van een buitenlander, een niet-Arabier. Hierop zou kunnen wijzen de omstandigheid, dat de Sajids door kenners direct van de Sechs onderscheiden kunnen worden door een meer West-Europeesch uiterlijk, gepaard aan eene blankere gelaatskleur. Aan de kleeding is geen verschil te bespeuren. De *Sajids* hebben thans *eene brochure* uitgegeven, gedrukt bij de Buitenzorgsche Drukkerij en getiteld: „Boekti Kebeneran"; een der hoofdstukken behandelt *het bewijs der nakomelingschap*, steunende op historische gronden. Ali, schoonzoon van den Profeet, had een zoon, genaamd Al-Hoesain bin Ali bin Abi Thalib; nadat deze laatste geboren was ging zijn grootvader naar Hadramaut, nu ongeveer 1000 jaar geleden. Afstammelingen van hem brachten den Islam in Abyssinië, Jaman, Oost-Afrika, Britsch-Indië en *Ned. Oost-Indië;* wat dit laatste betreft, zoowel op *Sumatra* als op *Java* streken zij neer. Onder de rechtstreeksche Arabische afstammelingen van koninklijken bloede worden genoemd Radja Ibrahim Sjah, Radja Boerhan Sjah, de Radja's van Delhi, Ahmadabad, Koerzrat en Deccan, voorts Mongoolsche Radja's, idem van Turkestan, enz. waar de

Sajids overal geziene gasten waren. De Sajids noemen zich de voorvechters van de zuiverheid in den Islamitischen Godsdienst en maken hunne tegenstanders er een verwijt van, allerlei nieuwigheden van valsche allure te willen doen introduceeren. In Mohammedaansche kringen verwacht men, dat de Sechs het er niet bij zullen laten en eene contra-brochure zullen uitgeven. Van de zijde der Islam-partijen onder de Javanen tracht men, beide partijen onder Arabieren tot verzoening te brengen, doch het succes dezer goedbedoelde pogingen was tot dusverre gering. De *Sechs* zullen zeker niet berusten in de tot hen gerichte verwijten betreffende het brengen van nieuwe factoren in den Islam en het ontkennen der Oude Waarheden; een dezer Waarheden is b.v. de afstamming der Sajids van den Profeet!

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (25, 26 en 27/1 „Vorstenlandsche Causerieën", betr. de Vorstenlandsche nationalisten) en *De Loc.* (23/1, blz. 15 „Menangkabau", *Z.*).

Het proces der industrialisatie.

In het *Bat. Nwsbl.* (24 en 31/1 „Het moet!" *R.*) wordt een overzicht gegeven van allerlei beschouwingen over de bezuiniging en haar noodzaak, over onzen in- en uitvoer enz. De Regeering, zegt *R.*, moet zich beraden over nieuwe mogelijkheden; hij doelt hierbij op *de noodzaak van bevordering der industrialisatie.*

Naar aanleiding hiervan wijst *Z.* er in de *Java-Bode* (25/1 „Moet het?") op, dat de waardeering van industrialisatie en landbouw immer zeer wisselend is geweest. De verstandigen van gisteren zijn de dwazen van morgen. De Inlander die eenige jaren geleden suikerriet plantte, en tabak, en rubber, was de wijze man, met economisch inzicht; de man die padi plantte op zijn akker was een achterlijk mensch. En industrialisatie was een dwaasheid. Nu is er plots andere waardeering, en moet het roer ineens worden omgegooid. Het proces der industrialisatie is echter al geruimen tijd in vollen gang. Met uitzondering van de weefindustrie is men aangewezen op middelbare en kleine bedrijven. Er bestaan tal van nieuwe industrieën, die van zeep, parfumerieën; de bierbrouwerijen; de biscuitfabrieken (Ho-Ho-fabrieken te Priok en het Pelangi-concern te Soerabaja); de verfindustrie met die van leder- en aardewerk, die der sigaren-aanstekers (alleen in Ngoenoet en Toeloengagoeng werken daaraan 1200 man); de kofferindustrie te Priok en te Soerabaia welke den import van dit artikel in 3 jaren deed dalen van *f* 250.000 op.... *f* 2.422. Verder: de kretek-industrie, de weefindustrie, enz. Aan verbetering van agrarische methoden wordt al sinds lange jaren gewerkt, zooveel, dat *prof. Boeken* in zijn beschouwing over den mensch als factor in het welvaartsproces, er op wees dat men met verschillende maatregelen niet ver komt als de mensch er geen betere rol in speelt. De afd. Nijverheid voerde moderne weefgetouwen in, die ongeveer *f* 30 kosten; hiermee kan de Inlander een stuk brood verdienen, hetgeen met de oude primitieve getouwen niet mogelijk is. Doch *f* 30 is een te groot bedrag voor een dessaman, dus zouden deze getouwen op afbetaling moeten worden geleverd, hetgeen langs ambtelijken weg niet mogelijk is. Wij zouden anders vervallen in dezelfde kostbare uitbreiding van het ambtelijk apparaat als in zoo sterke mate aansprakelijk is voor de huidige ambtelijke misère. Waarom — en Z. herhaalt hiermee een vroeger gestelde vraag — zetten de Inlandsche nationalistische organisaties hieronder haar schouders niet? Is dit geen mooi object voor de energie der heeren Thamrin en zijn medestanders? Denkt men dat ook hier weer alles van de Regeering, deze eeuwige baboe, moet komen?

Het Musicologisch Archief te Batavia.

Sedert 30 Juni j.l. werden — volgens het *Bat. Nwsbl.* (27/1) — in het archief ontvangen 276 instrumenten, uit Noord- en Midden-Sumatra, Midden- Java, Celebes, Zuid-Nieuw-Guinea, Bali, Lombok, de Molukken, Noord Nieuw-Guinea, enz. Het totaal aantal instrumenten, in de verzameling bijeengebracht, steeg dientengevolge tot 970. Aanwinsten van anderen aard waren verder nog: enkele phonogrammen van Timor, de Kei-eilanden, en Noord-Nieuw-Guinea, filmpjes van enkele dansen en orkesten van die streken, een aantal Odeon- en Bekagramophoonplaten van Bali en Java, een aantal foto's van musici, muziekinstrumenten, orkesten en dansen. Op het programma van werkzaamheden voor het aangevangen halfjaar staat in de eerste plaats de consolidatie en completeering der instrumentenverzameling. *Het zal wel tot de vrome wenschen blijven behooren, nog eens een goede, volledige Vorstenlandsche gamelan* — zij het slechts in bruikleen — *voor het archief te kunnen verwerven.* De vervulling van dezen hartewensch zou anders niet alleen een noode ontbeerde vervollediging der verzameling beteekenen, doch tevens de mogelijkheid scheppen, de Javaansche muziekbeoefening in Batavia krachtig te stimuleeren. De heer *Kunst* toch zou dan immers in staat gesteld zijn, aan

ter hoofdstad muzieklievende Javanen de gelegenheid te verschaffen, door geregelde bespeling de liefde tot de eigen muziek aan te wakkeren en belangstelling daarvoor in ruimeren kring te wekken.

Oogheelkundige arbeid ten behoeve der bevolking.

Dr. J. Tijssen vertelt in de *Deli Crt.* (3 en 4/2) over *zijn werk op Samosir en ter Westkust van Atjeh.* Het is *z.i.* voor de Toba-Bataks te hopen, dat het mogelijk zal zijn ook eens *een vrouwenarts en een oogarts gedurende zes maanden een reis te doen maken over Samosir.* Men moet bij oogheelkundige behandeling vooral tijdig naar de bevolking toekomen. Het is meestal niet alleen de methode van behandeling maar het vlug er bij wezen. De menschen wachten zelf met het gaan naar een dokter tot het al te laat is en ze ongeneeslijk stekeblind zijn. Men moet tijdig naar hen toe gaan. Practische bezwaren tegen een zesmaandsche tournée zijn er weinig, doordat er verschillende zendingshospitalen op Samosir staan, die ruimschoots voldoende geacht kunnen worden voor dit werk. Bovendien heeft de Zending verpleegsters die het vertrouwen der bevolking bezitten. Het eenige wat ontbreekt zijn de artsen. Dr. Tijssen en zijn assistent, *Dr. Siregar*, behandelden op *Samosir* soms 27 patiënten per dag, hetgeen vaak neerkwam op per dag 80 operaties. In de meeste gevallen zijn de resultaten zeer gunstig, hoewel het herstel van het gezichtsvermogen natuurlijk eerst langzamerhand optreedt. Bij anderen, wier oogen al onherstelbaar bedorven zijn, vermindert in ieder geval de irritatie van de oogharen, enz.

Voor eenige jaren promoveerde bij prof. Van der Hoeve de helaas te vroeg gestorven *oogarts Hoogerheide* op een proefschrift over drieduizend ooglidoperaties op *Java* verricht. Wanneer een oogarts zooveel operaties van één soort heeft gedaan dan begrijpt men dat hij een enorme hoeveelheid materiaal bewerkt moet hebben. Hierop is slechts een enkel hospitaal berekend; Hoogerheide heeft dan ook in Gardoehuisjes en op andere voor een leek zonderlinge plaatsen geopereerd. Een zeer beroemd voorbeeld is *Elliot in Britsch-Indië* die, als hij op tournée was, slechts op één plaats blijvende, de blinden van hun cataract verloste en ze met een verband en een bril liet heengaan; hij zag dezelfde menschen nooit terug. Door zijn wijze van werken kon hij opgave van getallen over operaties doen, die de vakmenschen spottend astronomisch noemen, maar die door diezelfde vakkringen ook met bewondering worden vermeld. Het succes van *Dr. Tijssen* op de Noordkust van *Atjeh* was bizonder groot, omdat daar zulk een gemakkelijk te opereeren groot aantal cataracten onder bereik kwam. Zijn werk ter Westkust van Atjeh was voor hem zeer prettig. Hij kreeg daar een intelligente bevolking te zien, die de oogheelkundige behandeling op prijs stelde. Dr. Tijssen hoopt in staat gesteld te worden om den tocht langs de Westkust van Atjeh nog eens te mogen maken en dan op meerdere plaatsen gedurende drie weken verblijf te houden. Wegens een ernstige ziekte in zijn familie is Dr. Tijssen naar Holland gegaan; hij hoopt echter in September weer uit Holland te kunnen vertrekken om dan in October van dit jaar zijn mooien arbeid op Sumatra te hervatten.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

De Volksbeweging.

De meest gematigde en loyale van alle inheemsche nationalistische vereenigingen, Boedi Oetomo, wier leden voor een groot deel uit ambtenaren bestaat, heeft op haar jongste conferentie eenige besluiten genomen die in de inheemsche pers van het laatst van Dec. 1932 de volle aandacht hadden.

De *Darmo Kondo* van 26 Dec. bevat eenige dezer besluiten: indien op 31 Maart a.s. de wilde-scholenordonnantie niet is ingetrokken, zal B.O. haar leden uit den Volksraad en de locale raden terugroepen; zij zal financieelen steun verleenen aan de slachtoffers van het lijdelijk verzet; zij zal haar wilde scholen sluiten; deze besluiten zullen in den vorm van een voorstel op de a.s. conferentie der federatie P.P.P.K.I. worden voorgebracht.

De *Sin Tit Po* van 29 Dec. bevat een hoofdartikel waarin opgemerkt wordt, dat het besluit van B.O. om uit de locale raden te treden en aan de P.P.P.K.I. voor te stellen de andere aangesloten partijen dit voorbeeld van non-coöperatie te laten volgen, van belang is juist omdat B.O. de rechtervleugel van de beweging vormt. Schrijver zelf juicht deze incidenteele non-coöperatie toe, omdat zij een voortdurende non-coöperatie in een kolonie moeilijk door te voeren acht, al mag niet worden ontkend dat deze voor radicale partijen een opvoedende kracht kan bezitten en daarom als principe kan worden aanvaard. Voor de P.P.P.K.I. beteekent het voorstel van B.O. een nieuwe phase in haar ontwikkeling: het is een toetssteen voor haar kracht in het streven naar de vrijheid. Immers, de federatie bestaat grootendeels uit coöpereerende partijen; als zij het voorstel verwerpt, beteekent dit dat ze haar plicht ten aanzien van het eigen land verzaakt en heeft ze haar bestaansrecht verloren. Nu gebleken is, betoogt schrijver verder, dat de ordonnantie de ingezetenen van uiterst links tot uiterst rechts diep gekwetst heeft, zal de Regeering moeten begrijpen, dat zij er verkeerd mee heeft gedaan en dan is de natuurlijke consequentie, dat zij de ordonn. intrekt, wat in het geheel geen afbreuk zal doen aan Haar prestige, integendeel.

De *Siang Po* van 2 Januari schrijft ook, dat de besluiten van Boedi Oetomo belangrijk zijn en zeker onverwacht kwamen, omdat B.O. niet behoort tot de vereenigingen welker nationalisme door „sana" wordt veroordeeld. Voor de P.P.P.K.I. beteekent B.O.'s voorstel: dat *alle* coöpereerende partijen non-coöperatief zullen worden, dan wel dat deze federatie ontbonden zal moeten worden. Ook is het blad van meening, dat de andere partijen B.O.'s voorstel wel zullen aanvaarden: men kent de gewoonte van navolgen of van „niet de minste te willen wezen". De partij die er tegen zou zijn, zou voor lafaard of verrader worden uitgemaakt. Schrijver deelt mede dat ook Pasoendan aan haar leden heeft opgedragen uit de raden te treden als de ordonnantie voor 1 April niet zal zijn ingetrokken. Schrijver merkt op dat men de actie zal moeten voortzetten, omdat de opengevallen plaatsen in de Raden wel door anderen bezet zullen worden.

De *Bintang Timoer* van 22 en 30 Dec. wijst op het loyale karakter der vereeniging Boedi Oetomo, o.a. blijkende uit het feit, dat de rood-wit-blauwe vlag elken 31sten Augustus voor de woning van den voorzitter wappert, zonder dat een der leden hem daarover onderhoudt. Toch treedt B.O. krachtig op tegen wilde-scholen-ordonnantie en heeft zelfs haar doelstelling veranderd. Dit is een van de vele teekenen die er op wijzen, dat ook in deze loyale vereeniging de belangen van land en volk voorop staan.

In een beschouwing in *Oetoesan Hindia* van 29 Dec., zegt dr. Soekiman dat hij als politicus de wilde-scholen-ordonnantie met blijdschap begroeten moet als een prachtig werkend geneesmiddel tegen politieke onverschilligheid. Zij, die vroeger nog niet aan de politieke actie deelnamen, beginnen zich, dank zij deze ordonnantie, op het veld der politieke beweging te vertoonen; de oogen zijn hun geopend en zij beseffen nu klaar het wezen der koloniale politiek. Nimmer te voren heeft de Regeering zoo de harten van het volk van Indonesia gewond als door deze ordonnantie en nimmer te voren heeft een regeling in zoo groote mate aanleiding gegeven tot de opwekking en samentrekking van de volkskracht in hare actie. Schrijver constateert een totalen ommekeer in de strijdwijze van Boedi Oetomo, welke partij thans gebroken heeft met haar adat van zachtheid en vriendelijkheid en tegenover een koppigen tegenstander het nu noodeloos vindt te debatteeren. Tegenover een politiek van de ijzeren vuist is een wisseling van gedachten en woorden als wind. Behalve dat B.O. een moedige daad heeft begaan door hare vertegenwoordigers in den Volksraad en andere raden te gelasten op poene van royement hun zetels prijs te geven, heeft zij op bedoelde conferentie

ook het masker afgelegd, waarachter tot dusver hare ware intentiën verborgen gehouden waren. De richting van B.O. is niet meer naar een „Volwaardig Volksbestaan", doch kort en krachtig naar een „Indonesia Merdeka". B.O. laat de tanden zien. Ook onze ouderen verliezen hun geduld.

In het blad van 30 Dec. wijst dr. Soekiman op de hoogst belangrijke rol, welke Boedi Oetomo c.s. spelen zullen nu zij non-coöperatief zijn geworden. B.O. is een politieke partij, welke onder haar leden meerendeels ambtenaren telt en haar houding toont nu duidelijk aan dat in de kringen der Inl. ambtenaren een geest is opgekomen welke zich openlijk richt tegen het politiek beleid der gezagspartij in deze tijden. Dr. S. verwacht dat er een groote invloed zal uitgaan van deze koersverandering zoowel op „sana" als op „sini". B.O. speelde als middenpartij een belangrijke rol, kon met een enkelen stap de schaal naar een bepaalden kant doen overslaan en de Regeering richtte zich naar de wenschen der loyale groepen. De jongste beslissingen der B.O.-conferentie, die werkelijk een buitengewoon karakter dragen, zullen óf de Regeering vermogen te dwingen haar waren aard en haar ware politiek te toonen, óf pressie kunnen uitoefenen op de Reg. om de eischen in te willigen.

Aksi van 30 Dec. toont groote vreugde over het feit, dat op het congres van Indonesia Moeda te Soerabaja de wensch tot uiting kwam om de organisatie ook open te stellen voor de niet schoolgaande jeugd, voor de kinderen uit het volk. Het blad acht thans den tijd gekomen dat de geheele Indonesische jeugd, ongeacht verschillen in afkomst en ontwikkeling, zich in één krachtig vereenigingsverband organiseert om t.z.t. de taak ten opzichte van land en volk van de ouderen te kunnen overnemen. De jeugdbeweging moet een onderbouw zijn van de nationalistische beweging in deze gewesten en daarom is een krachtige en breed opgezette organisatie van de jeugd zeer gewenscht. Het zou te betreuren zijn indien Indonesia Moeda met het voorenstaande geen rekening hield.

De wel eens verkondigde meening dat het uiteenjagen van vergaderingen door de politie propagandistische waarde voor de volksbeweging heeft, is, volgens de *Siang Po* van 13 Dec., alleen juist als bij dat optreden uitsluitend de zucht naar gezagsvertoon drijfveer is. Wordt dit politioneel ingrijpen daarentegen door de sprekers zelven bewust uitgelokt, dan wint de beweging er niets bij, verspilt integendeel tijd en moeite. En wat het rustig uiteengaan van het publiek bij dergelijke onderbroken vergaderingen betreft, waarvan de Europ. bladen steeds melding maken, dient in het oog gehouden te worden dat de menschen, in het besef op dat oogenblik niets te kunnen doen, zich uiterlijk kalm toonen, maar niet zonder wrok tegenover de Regeering de zaal verlaten, indien naar hun meening het politioneel optreden ongegrond is.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

No. 32 van 28 Januari: De houtolieboom, door G. Koch. II (Wat is er in N.I. omtrent de Aleurites Fordii en A. Montana bekend? De cultuur was sedert 1835 in het vergeetboek geraakt en de laatste 2 jaar is deze belangrijke cultuur weer ter hand genomen op de onderneming Sindangpanan. De houtof „Tungolie" door mechanische installaties in Amerika verkregen, heeft proefondervindelijk bewezen aan het exportproduct van China superieur te zijn. Over de Tungolie verscheen er een artikeltje in de N. Rott. Courant van 19 Juli 1930, dat de heer Oudschans Dentz eveneens in Die Burger te Kaapstad plaatste (12 Sept. 1930). Wij geven het hier weer in de Afrikaansche spelling, aangezien wij het stuk uit de N.R. niet bij de hand hebben en het andere wel. Het zal voor de lezers geen bezwaar zijn.

Hierdie Chinese hout- of tungolie word vervaardig van die saad van die Euphorbiacee Aleurites Fordii, 'n inheemsche boom van Suid-China en Suid-Japan. Tot dusver was China die enigste land wat in die wêreldbehoefte aan houtolie voorsien het. Die gebruik van hierdie olie het eers gedurende die Wêreldoorlog op die voorgrond gekom toe die vliegtuie vernis nodig gehad het vir beskerming teen water. Engeland was vir hierdie soort olie geheelenal van China afhanklik en het in 1927 byna 3.500 ton regstreeks en ander voorrade lang omweë uit Ciha ingevoer.

Aangesien die aanvraag na hierdie olie steeds groter word en China nie altyd in die wêreldbehoefte sal kan voorsien nie, is in Engeland maatreëls getref om die olie ook in Britse gebiede te vervaardig. Die Imperial Institute het reeds 'n onder-komitee insake tungolie aangestel en sy voorbeeld is deur die Ryksbemarkingsraad gevolg. Steun is aan die botaniese tuin by Kew verleen om die saadsoorte, waaruit die verf en vernis berei word, in die Britse kolonies en domieniums aan te plant. Steun *is* verder ook aan die Paint and Varnish Research Association verleen om ondersoek in te stel na die gemiese en tegniese eienskappe van die olie.

In twaalf kolonies en domieniums van die Britse Ryk is reeds bewys gelewer dat hierdie saad voorspoedig groei. Bome wat in 1922 in Kenia en ander dele van Afrika geplant is, het goeie vrugte gedra. 'n Paar jaar gelede is proefaanplantings ook in Indië, Ceylon, Burma, Hong-Kong, ens. begin. In 1919 is aanplantings in Nu-Suid-Wallis begin en 'n honderdtal bome verskaf al saad vir olie. Die botaniese tuin by Kew voorsien 'n tal van lande van saad en die proefnemings neem voortdurend toe.

Die Paint and Varnish Research Association maak 'n vergelykende studie van die tungolie wat van Amerika, China en die Britse gebiede afkomstig is. Op die oomblik is daar twee soorte tungoliebome bekend en van een van hulle is negentig persent van die tungolie wat vandag in die handel is, afkomstig. Daar word verwag dat die tungolie 'n rol sal speel in die vervaardiging van linoleum en proefnemings word ook gedoen met die besinksel om te sien of dit nie geskik is vir dierevoedsel nie. Prof. F. C. Drummond, van die Uniwersiteitskollege, Londen, hou hom hiermee besig.

Die tung- of houtolie bevat 'n hoë persentasie olie wat gunstig afsteek by die lynsaad- en katoenolie. By ontleding het dit geblyk dat die saad 58 persent olie bevat en dat in die praktyk 40 percent verkry word. Ses pond saad gee 'n pond olie. Hoewel die Chinese metodes van die vervaardiging van die olie nog baie primitief is, word die handel tog as baie winsgewend beskou en daar kan dus verwag word dat groter plantasies van die oliebome en beter metodes van vervaardiging van die olie 'n meer winsgewende handel tot gevolg sal hê.) — Warongs in eigen beheer, door W. A. Brinck, (voordracht op 21 Januari in de plantersbijeenkomst te Rangkasbetoeng).

Economisch Weekblad voor Ned.-Indië

December—Januari. Extra-nummer: Dit nummer is geheel aan de Java-suiker gewijd. De inhoud is als volgt: De ontwikkeling van de suikermarkt in de laatste jaren, door drs. J. Wit. — De suikerproductie en de suikeruitvoer gedurende de laatste jaren, door dr. ir. P. Honing. — Het Proefstationswerk ten bate van de suikercultuur op Java, door dr. V. J. Koningsberger. — Het Proefstationswerk ten bate van de suikerfabricage, door prof. ir. E. C. von Pritzelwitz van der Horst. — De classificatie van suikers en de op Java gangbare handelsassortimenten, door dr. ir. P. Honig. — De positie van den suikermakelaar in den suikerhandel. — De export van Java-suiker, door G. de Voogt. — Beschermende maatregelen voor de suikerindustrie in Britsch-Indië, door dr. J. P. Bannier. — De invoerrechten op suiker in verschillende landen, door dr. ir. P. Honig. — De financieele positie van Java-suikerondernemingen, door drs. H. J. Manschot. — De beteekenis van de suikercultuur voor de vennootschapsbelasting, door K. F. G. Hopster. — Invloed van de suikerrestrictie op de welvaart der Inheemsche bevolking. — Grondhuren en loonen in de suikerindustrie, door dr. A. A. H. Besier. — De centrale suikerorganisaties, door mr. J. Luyten. — Suikerverkoopsorganisaties, vóór 15 jaar, door N. van Lith. — De totstandkoming van de Nivas en de hoofdtrekken harer organisaties, door ir. G. Tergast. — De oorsprong van den Hollandschen Suikerstandaard. (Deze dagteekent van 1839, toen de directie der Ned. Handel Maatschappij op 5 Sept. haren Rotterdamschen agent opdroeg een vooraanstaande makelaarsfirma te verzoeken standaards of vaste suikermonsters door afzonderlijke „nommers" aan te wijzen, samen te stellen. De firma C. Rueb & Co. stelde voor 20 monsters te vervaardigen van donkerbruin tot helderwit. De eerste standaard deed dienst bij de suikerveiling van October 1839. Het succes was groot. In den loop der jaren zijn de nommers opgeschoven en na 1906 liepen zij van 8—25. De „Dutch Standard" heeft aanhang in tal van landen als Japan, Nieuw-Zeeland, Canada, Britsch-Indië en de Ver. Staten. De chemische kwaliteitsbepaling (op polarisatie) deed den Hollandschen standaard veel van haar terrein verliezen, maar waar op kleur wordt gekocht, doet de bijna 100 jaren oude vondst nog goeden dienst). — De suiker in den Volksraad. — Suiker-crisisfonds, door A. — Instructie voor het Regeerings-Commissariaat.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Afl. 3 van 31 Jan.: Over de nephrose en haar plaats in de tropische pathologie, door prof. dr. C. Bonne. — Krankzinnigenverzorging in N.I., door prof. dr. P. M. van Wulfften Palthe.

Suriname

Dr. H. D. Benjamins.

De verslagenheid over het onverwacht verscheiden van dr. Benjamins is in Suriname algemeen „Rouw in den Lande" lezen wij in een der bladen, „een groot Surinamer heengegaan" in een ander. Alle couranten wijden aan dr. Benjamins waardeerende woorden en sympathiek doet het ons aan te lezen, dat gouverneur Rutgers aan de weduwe, mede namens de bevolking, telegrafische deelneming betuigde onder mededeeling, dat zijn verdiensten jegens Suriname onvergetelijk blijven. Ook het Surinaamsch Onderwijzersgenootschap en de Kol. Staten betuigden telegrafisch deelneming. Sonja eindigde zijn verzenrubriek met de woorden:

....Maar groote dankbaarheid verzacht het leed,
Omdat zijn taak hij zoo vervullen mocht.
De rust, die hij gekend heeft noch gezocht,
Bracht eerst de Dood na 't leven wèl besteed;
Een nobel man ging heen. Hij ruste zacht.

Woeker.

Evenals elders in de wereld woedt in Suriname de woeker en deze kanker vreet in 't leven der bevolking in, meer, dan de buitenstaanders vaak vermoeden. Door dit euvel in de maatschappij is menigeen in Suriname maatschappelijk ondergegaan, waar rente van 5 tot 10 % per maand werd geëischt, welke de ongelukkige slachtoffers hadden te geven. Wettelijk was volgens het Burg. Wetboek een rentevoet van ten hoogste van 8 tot 100 bepaald, voor promessen 9 %. Maar met listige wijze wist men de wet te ontduiken en soms tot 10 % per maand binnen te krijgen, vooral van overheidsdienaren, van wie de woekeraar de meeste kans had zijn uitgeleende geld met reusachtige winst terug te ontvangen. Wij hebben die gevallen zelf medegemaakt en door streng optreden tegen woekeraars eenvoudig het recht in handen genomen en afbetaling van schuld van gouvernementsambtenaren bevorderd tegen matige rente. Meermalen kon men in de bladen klachten lezen tegen 't geldschietersbedrijf, waartegen de overheid niets uitvoerde; zelfs geen vereeniging tegen de woekerbestrijding bestond in Suriname. Wij herinneren ons dergelijke klachten in „Suriname" van 10 Febr. 1928 en een in „De Nieuwe Stem" van 21 en 24 Oct. 1929 onder de titel „Vampiers". Zal thans aan het geldschietersbedrijf een einde komen in de naaste toekomst? De gouverneur heeft op 16 Januari een verordening ingediend tot wettelijke regeling van dat bedrijf. Had in Nederland het Kamerlid dr. mr. G. van den Bergh met 4 anderen een initiatief voorstel van wet ingediend dat zonder hoofdelijke stemming is aangenomen, en afgekondigd bij de Wet van 28 Jan. 1932, in Suriname is er geen initiatiefnemer geweest, hetgeen de Surinamer op 29 Januari betreurt, waar 15 jaren geleden mr. S. D. de Vries zulks deed om aan Suriname de bestaande Pandhuisverordening te schenken.

De gouverneur benoemde daarop bij resolutie van 27 Aug. 1932 een commissie om de wettelijke regeling van het geldschietersbedrijf in studie te nemen en haar rapport werd 14 November ingediend. Deze commissie bestond uit de heeren Reitsma, dir.-voorz. der Surinaamsche Bank, distr. comm. A. C. Thurkow, de Statenleden A. de Miranda, Ph. Samson, en E. Snellen, de koopman Ph. Fernandes en de Com. v. Politie N. van Beek. In art. 39 der ontwerp-verordening komt voor, dat een commissie wordt ingesteld, die zoowel op verzoek van den gouverneur, als uit eigen beweging voorlichting geeft aan het bestuur omtrent alle met het geldschietersbedrijf in verband staande onderwerpen.

Het is te hopen, dat de Staten de verordening spoedig afhandelen. In verband met het vorenstaande geven wij gaarne plaatsing aan een deel van een brief van de Ned. Vereeniging voor volkscredietwezen en woekerbestrijding:

Woensdag 1 Maart zal de woekerbestrijding in een nieuw stadium gekomen zijn. Dien dag immers zal de Geldschieterswet in Nederland in werking treden, waardoor een groote verandering in de bestaande toestanden zal worden gebracht.

Tot nu toe was op dit gebied niets geregeld, ieder die wilde kon als geldschieter in het maatschappelijk verkeer optreden, en hij kon voorschotten verstrekken onder de meest drukkende voorwaarden zonder dat daartegen iets te doen was. De namen van vele geldschieters hebben in dit opzicht een beruchten klank gekregen.

Na 1 Maart echter is het publiek niet meer weerloos overgeleverd. Het geldschietersberoep is geen vrij beroep meer, terwijl de voorwaarden die de geldschieters mogen stellen slechts tot bepaalde grenzen mogen gaan.

Vrouwenkiesrecht.

Een belangwekkende rechtsvraag wordt in Suriname opgeworpen, n.l. hebben vrouwen stemrecht, is een vrouw kiezer, c.q. verkiesbaar? Er is n.l. door den dood van het Statenlid S. J. Samuels een vacature, waarvoor de verkiezing op 24 Februari zou plaats hebben. Een inzender plaatst daarover een artikel in De West van 1 Februari. Afwijkend van de opvatting welke tot dusver gold, dat de vrouw in Suriname geen kiesrecht bezit, actief noch passief, heeft mr. J. C. de Miranda Jr., waarschijnlijk op grond van art. 10 van het Kiesreglement, zich tot het Hof van Justitie, gewend om de kiezerslijst te doen aanvullen met den naam eener vrouw. De Surinamer wijdt aan dit vraagstuk een belangwekkende beschouwing op historische en op juridische gronden. Waar evenwel in alle landen het vrouwenkiesrecht bij Wet werd ingevoerd, in Nederland in 1919 na de Grondwetswijziging van 1917, terwijl het Surinaamsche Kiesreglement m.m. de Nederl. Kieswet is, komt het ons voor, dat zoolang het nieuwe Regeeringsreglement (dat reeds 10 jaren in voorbereiding is en eindelijk het departement verlaten heeft, dus nog vóór den minister, zooals mr. Joekes geestig opmerkte bij de behandeling der Sur. begrooting!) nog niet is vastgesteld, de vrouwen in Suriname nog wat geduld zullen moeten hebben. Inmiddels zien wij met belangstelling de beslissing van het Hof tegemoet.

De goudonderneming Savitsky.

In aansluiting met ons bericht in het K. W. van 23 Febr. no. 8 kunnen wij thans mededeelen, dat bij de wederinschrijving voor de concessie S. voor 400 h.a. aan de Lawa, waarover de kwestie met den heer Stephan liep, Savitsky de eenige inschrijver was, zoo dat hem de concessie werd toegewezen. Dat het deze onderneming ernst is, zou blijken uit het invoeren van 13 ton machinerieën, waaronder Bankaboren, sluizen, battees, enz.

Granman Staal-Kondre.

Wij kunnen niet nalaten een en ander mede te deelen uit de „Grepen" uit het verslag van een Inspectiereis naar de Boven Marowyne, opgenomen in het Zendingsblad uit de Evang. Broedergemeente: Ons Suriname. Vooraf ga de mededeeling, dat bij gouvernementsresolutie van 27 October 1921 no. 3729 de standplaats van den Posthouder bij de Aucaners in de Boven Marowyne aldus genoemd werd. Die standplaats is echter lang verlaten door den Posthouder, welke functie niet meer bestaat. Maar wel woont daar broeder Zangen en zijn echtgenoote. Zangen kwam voor die gemeente vele jaren geleden uit, begon later zijn eigen zaak (een horlogewinkel), om toen weer in de gemeente te werken en nu doet hij en zijn vrouw, ver van alle beschaving, diep in het binnenland, werk voor de Boschnegers, waarvan men in Nederland eenvoudig geen begrip heeft en waaraan een eeresaluut niet mag worden onthouden. Moge het in Nederland vele harten en beurzen doen opengaan voor het bescheiden geneeskundig werk, dat een vreemdeling (Zangen is Duitscher) in *ons* Suriname doet. Wij lezen dan: Granman Staalkondre is een eiland van pl.m. 1 K.M. lengte alleen door Br. en Zr. Zangen bewoont. In de onmiddellijke nabijheid liggen echter een paar dorpen. Zoo goed als alles wat daar te zien is, is door Br. Zangen met behulp van een boschneger gebouwd, een eenvoudig woonhuis op posten, een apotheek, een hospitaaltje, d.w.z. een barak met asbest bedekt, waarin een paar kamers zijn, een mannen- en een vrouwenzaal, waar de zieke boschnegers hun hangmatten kunnen ophangen. Op het oogenblik zijn er echter geen patiënten meer, daar Br. Zangen zich gereed maakt om te vertrekken. Hij wordt naar de Saramacca overgeplaatst.

Er zijn hier heel veel zieken, die hulpeloos overgeleverd zijn aan de wreede medicijnmannen, indien wij hen niet helpen. Br. Zangen spreekt van 50 % yauwslijders. Bij een kleine proefneming met neo salversan heeft hij zeer gunstige resultaten bereikt. Voor zijn beperkte middelen zijn deze inspuitingen echter te duur. Ringworm is daar ook zeer verbreid, eveneens mijnworm, en hij vermoedt ook bilharzia. Door het ontbreken van een microscoop is hij echter niet in staat een en ander vast te stellen.

Zeer veel kwaad ontstaat doordat de Aucaners hun kostgronden in de Lawa hebben, waar vandaan zij, door 't contact met de Franschen, met nieuwe ziekten terugkeeren. Br. Zangen zou willen dat de Regeering dit verbood.

Het is onze overtuiging, dat medisch werk in de Boven-Marowijne een noodzakelijkheid is; dat er echter ook veel toewijding en grondige kennis voor noodig zijn.

Passagierslijsten voor West-Indië.

Een passagierslijst in de Avondpost van 23 Februari, waarin de vertrekkende reizigers naar Suriname en Curaçao stonden vermeld, deed ons herinneren aan een briefwisseling met de maatschappij K. W. I. M. van 1926 en 1927, waarin wij aandrongen op de publiceering der passagierslijsten, welke van andere maatschappijen, in het bijzonder die op N. I. varen, wel geregeld verschijnen, al zijn ze ellen lang, maar niet van de booten op West-Indië.

In Het Vaderland schreven wij, met de Wed. Schipper—Gonggrijp, hierover, maar de directie van genoemde maatschappij achtte het van te weinig beteekenis. Wij vestigden ook in de Indische Verlofganger de aandacht op deze aangelegenheid (3 Sept. 1926 no. 4). Totdat het eindelijk aan mr. F. G. Schalkwijk, de tegenwoordige Kantonrechter te Rotterdam gelukte, de directie tot andere gedachte te brengen en deze bij brief van 9 Sept. 1926 en andermaal van 9 Maart 1927 de belofte deed voortaan de namen der Nederlandsche reizigers (de vreemdelingen komen er niet op aan!) te doen vermelden.

Het Kol. Weekblad maakte er op 23 Sept. 1926 no. 38 melding van. Maar wat wij zien, die passagierslijsten vinden wij zelden in een der groote bladen terug. Daarom hulde aan de Avondpost, die begrijpt, dat velen in den lande naar dergelijke lijsten uitzien.

Wij doen een beroep op andere bladen om het goede voorbeeld te volgen. Het heeft moeite genoeg gekost het zoover te krijgen dat de directie der M. N. S. M. ertoe besloot. Maar nu dienen de bladen mede te werken!

De opbrengst der middelen in 1932 en de spaargelden.

Waren deze in het afgeloopen jaar geraamd op *f* 4.157.000, wij lezen thans dat ze hebben opgebracht *f* 3.725.000 of *f* 431.920 minder, dat is nog *f* 244.574 minder dan in 1931. Zoo gaat het steeds achteruit met de inkomsten. Met de groote versobering voor oogen ziet de toekomst er somber uit. Het blijkt ook uit den inleg bij de Kol. Spaarbank welke ongeveer 505.000 gulden bedroeg tegen 634.000 in het jaar tevoren. Daarentegen lezen wij, dat er in 1932 werd gelicht: rond 598.000 gulden tegen 694.000 in 1931.

Brief van den Gouverneur bij terugkomst.

Gouverneur Rutgers heeft er geen gras over laten groeien. Hij nam den 25sten Januari het bestuur over en den 28sten daaraanvolgende schreef Z. E. een brief aan de Koloniale Staten, waarvan men in Nederland in verschillende bladen reeds kennis heeft kunnen nemen. Wij volstaan derhalve met de vermelding daaruit van de groeten van Hare Majesteit de Koningin aan de bevolking, de vermindering der Rijksbijdrage, wijziging van de pensioenverordening welke 7 Nov. was aangenomen, maar te vrijgevig werd geacht, bestrijding der werkloosheid, het mechanisch rijstbedrijf van de firma Van Dijk, de onderhandelingen met den heer Brandon, welke nog in een stadium van voorbereiding zijn, de vruchtencultuur, de totstandkoming van een grootbedrijf bij de goudnijverheid en de verwerking van Bauxiet in Nederland, (Limburg). Of voor al deze punten, een overtocht met al de daaraan verbonden kosten noodzakelijk was — voorheen in betere tijden zelfs werd aan dergelijke uitstapjes niet gedacht — mogen wij met de Nieuwe Rott. Courant betwijfelen.

Cassave.

Prof. dr. Stahel publiceert proeven welke op Zandery I met cassaven zijn genomen. Twee van de proefvelden werden in Januari geoogst. Van het varieteitenproefveld werden 5 van de hoogst produceerende Oost-Indische soorten cassave met de beste Surinaamsche soort Boeroetiki vergeleken. Uitgebreide proeven in N.-I. hebben aangetoond, dat cassave gemiddeld pas na 18 maanden de maximale opbrengst geeft. De Indische soorten leenen zich minder goed voor het bakken van cassavebrood, terwijl ze voor de bereiding van gomma (stijfsel) bij uitstek geschikt zijn. Zonder extra moeite of kosten kan de landbouw van deze soorten op het grondtype van Lelydorp een veel hoogere opbrengst verkrijgen dan met de vroeger in Suriname verbouwde varieteiten.

Intusschen zijn uit Java nog 2 nieuwe soorten ontvangen die daar nog hoogere productie gegeven hebben. De werkcredieten van het landbouwproefstation zijn helaas zóó sterk besnoeid, dat het nemen van verdere cassaveproeven onmogelijk is geworden. En voor de klein-landbouwers zijn die toch zoo belangrijk. Stekken van de hoog produceerende soorten zijn op Lelydorp en in den Cultuurtuin verkrijgbaar. Het is wel jammer" — besluit prof. Stahel zijn verslag — „dat deze nuttige proeven die ten deele een volledig succes konden boeken en die de uitbreiding der landbouwende bevolking, vooral de lichtere grondsoorten ten zuiden van de kleizône zonder twijfel sterk zullen bevorderen, wegens gebrek aan de noodige werkfondsen niet meer, of slechts op zeer beperkte schaal kunnen worden doorgevoerd." Ziedaar dan de fatale gevolgen van de versobering. Men wenscht aan den opbouw van Suriname te arbeiden, althans in woorden. Maar de daden lijden schipbreuk.

Sinaasappelen.

Het Landbouwproefstation heeft in Mededeeling no. 115 verslag gedaan van de verscheping van sinaasappelen naar Nederland in 1932. Wij halen daaruit de volgende zinsneden aan:

„Om de sinaasappelcultuur hier op een vastere basis te stellen, is het noodzakelijk om van nu af een goede standaardvariëteit aan te planten, die geschikt is geblekken voor het laagland van Suriname. Pas dan zullen onze vruchten de gewenschte uniformiteit hebben, een hoofdvereischte voor een behoorlijke vruchtenexport.

Deze standaardvariëteit is thans gevonden in „Kwatta 202", een sinaasappeltype in 1923 door het Landbouwproefstation geselecteerd. Ze munt uit door krachtigen groei, rijke vruchtdracht en goede kwaliteit der vruchten, die op de veiling te Rotterdam 20 % meer hebben opgebracht dan de vruchten van andere herkomst.

De sinaasappelcultuur zou hier op de meest rationeele wijze kunnen worden uitgebreid, indien op de bestaande koffieplantages telkens 500 of meer boomen van het standaardtype werden uitgeplant, waarbij het Proefstation bij keuze van het land en den verderen aanleg gaarne van advies zou willen dienen. Ook enkele vooruitstrevende kleinlandbouwers zouden tuinen van dezen omvang kunnen aanleggen.

Onze Jongeren in Suriname.

In een tweetal artikelen, in het „Vaderland" van 14 en 15 Februari, van welke de schrijver een overdruk heeft laten maken, bespreekt Tj. Pyttersen eerst de verschillende culturen en het Landbouwproefstation. Wat Suriname in de eerste plaats ontbreekt zijn bekwame energieke menschen. Bijna op elk gebied in de kolonie moet alles nog van meet af worden gedaan en de energie waarmede de onzen in het Oosten groote bedrijven hebben opgebouwd en geperfectioneerd, heeft bij de laatste geslachten vrijwel geheel ontbroken. Schrijver haalt de woorden van prof. Stokvis van 1894 aan over kolonisatie in de tropen en richt zich tot de jongeren, na de kolonisatie in andere tropische deelen der wereld, te hebben beschouwd. Vervolgens schrijft de heer Pyttersen: Ik acht het verder mede in het belang der Surinaamsche bevolking gewenscht, dat de leiding van Suriname — alsmede die van onze overige West-Indische gebiedsdeelen — wordt verplaatst naar Den Haag, alwaar onder leiding van een bekwaam man, met geen kameleontische natuur, een West-Indische Dienst, mede ter bevordering van de tot heden practisch geheel ontbrekende continuïteit in onze Bestuurspolitiek, wordt geschapen. Uit de bij dien dienst werkzame hoofdambtenaren zouden dan, voorzoover zij in de West een leidende functie in het Bestuur hebben vervuld, de toekomstige Gouverneurs met beperkter macht in den regel kunnen worden gekozen.

In onzen tijd acht ik een semi-permanente kolonisatie aantrekkelijker. Voor kolonisten dienen onze flinke jongeren uit alle lagen der maatschappij

in aanmerking te komen; uit hen, de geschiedenis leert zulks, zullen steeds krachtige personen naar voren treden, die de grondleggers worden van groote zaken waaraan het kapitaal behoefte heeft.

In het algemeen moet niet worden begonnen bij de banken, maar met het geven van werkgelegenheid aan het pittigste deel der natie.

Ik heb me in deze artikelen, welke een kort uittreksel zijn van een meer uitvoerige studie, tot de jongeren gewend, omdat ik weet, hoe moeilijk de ouderen voor het volgen van nieuwe lijnen te vinden zijn. Beiden echter zullen het met mij eens kunnen zijn, dat, willen we in Suriname werkelijk iets goeds opbouwen, in de eerste plaats een goed doorwerkt plan van onderzoek en proefneming urgent is.

Laten die jongeren zich in een nationaal verbond vereenigen en in de eerste plaats studie van het onderwerp gaan maken en waar noodig druk op de ouderen gaan uitoefenen.

Wij leven in een tijd van sport. Is er een mooiere nationale sport denkbaar dan die, waarin de opleving van ons oude Suriname, dat buiten het steeds woeliger wordende Oosten gelegen is, het te bereiken doel is?

Geschiedkundige sprokkels.

Aanval op den Gouverneur. 14 April 1732 is Syn Ex. de Cheusses van de Societyts grond na huys komende ryden met den Vaandrig Samuel de Suriry met een snaphaen, die met hagel gelden was op Syn Hoog Ed. Gestr. geschooten waardoor Syn Hoog Ed aen het been op drie plaetsen was gekwetst, synde de verdere hagel getroffen aen het paerd, een hondt die in de chaes leyde en in de chaes selfs. (De Suriry de Sint Remy was als gereformeerd officier op 23 Juni 1731 in de kolonie aangekomen.)

Een ongelukkige predikantsfamilie. Op 19 December 1729 kwam in Suriname aan Johannes Theod. Beekman, beroepen predikant van de Hervormde kerk, met moeder, 2 kinderen, 2 nichtjes en 1 neef. Op 26 Mei van het volgend jaar overleed de predikant in de Cottica en Perica en op den 31sten daaraanvolgende mevrouw Beekman en daarna de moeder (in de lijst van passagiers stond de echtgenoote niet opgegeven).

Curaçao

Het Procureur-generaalschap.

Een uiting van den tegenwoordigen tijd, die veel, personen en zaken, gewichtiger wil doen voorkomen, en grooter vooral, dan zij zijn, is het overmatig gebruik van hoofdletters. De terugslag, het opvallend gebruik van slechts kleine letters, schijnt nog slechts als kunstuiting voor reclame-doeleinden ingang te hebben gevonden. Over de vraag, of men „procureur-generaal", dan wel „Procureur-generaal", of misschien zelfs „Procureur-Generaal" moet schrijven, is meeningsverschil denkbaar. Wij hoorden eens vertellen, dat nu omstreeks dertig jaar geleden, toen de briefwisseling tusschen moederland en Curaçao misschien af en toe nog naar onderwerpen moesten zoeken, in ernst van hier uit de aandacht erop gevestigd is, dat „procureur-generaal" niet met een hoofdletter behoorde geschreven te worden.

Ondanks dit alles lust het ons, hierboven althans „Procureur" te schrijven, omdat wij de aandacht op het belang van het ambt willen vestigen. Verder zullen wij de ook ons normaal voorkomende schrijfwijze volgen.

Mr. Van Dijk zal binnenkort het ambt van procureur-generaal neerleggen. Op 32-jarigen leeftijd, na bijna vijf jaren Indischen dienst daartoe geroepen, heeft mr. Van Dijk op menigerlei opzicht te loven wijzen deze betrekking van 1928 af, waargenomen. Naar Nederlandsche terminologie gemeten, is de kans niet gering, het procureur-generaalschap onzer West-Indische gebiedsdeelen te groot zien, maar evenzeer doet verkeerd wie daarin meent slechts te hebben met een rechterlijke functie bij een college, dat in belangrijkheid eigenlijk de vergelijking met een arrondissements-rechtbank in het moederland nog maar kwalijk kan doorstaan.

De Curaçaosche procureur-generaal is zeker ook lid en het hierarchische hoofd van het openbaar ministerie. Voorts is hij hoofd der rechterlijke en administratieve politie. Ook al kan men niet juist aangeven wat onder deze tweeërlei politie moet worden verstaan, andere politie schijnt er niet te zijn, en dus is de procureur-generaal hoofd der politie. Op die taak is van meer dan één zijde wel eens een aanval gedaan, en de praktijk is daardoor in het gedrang gekomen; ook weten wij niet juist welke praktijk thans bestaat, maar, indien deze bepaling bij de nog steeds „aanstaande" herziening van het regeeringsreglement niet aangetast wordt, zal de functionnaris goeddoen, zich hier niet in een hoek te laten dringen. Ook vooral hierom niet, omdat men in Curaçao het meermalen uitgesproken heeft, in dezen vorm van politieleiding vertrouwen te hebben en daarop prijs te stellen.

De procureur-generaal is een der raadslieden van den gouverneur. De *West-Indische kalender* noemt zijn parket zelfs een „afdeeling van algemeen bestuur". Wat daarmee eigenlijk bedoeld is, blijkt niet, en wij meenen dan ook meer in het kader der verhoudingen ginds te blijven, wanneer wij spreken van een adviseurschap van den gouverneur. Vooral als de gouverneur geen rechtsgeleerde is, zal dit adviseurschap aan invloed en beteekenis winnen. Men kenne daarbij geen gering gewicht toe aan de vraagstukken van internationalen aard, die in dit gebiedsdeel aan de orde komen.

De procureur-generaal wordt niet voor het leven benoemd; de staande magistratuur deelt in het algemeen dit voorrecht niet met haar zittende collega. Geen onafhankelijkheid dus van het staatsgezag. Maar dezelfde onafhankelijkheid tegenover ieder ander. En dit laatste te moeilijker in de praktijk, naarmate het openbaar ministerie meer rechtstreeks met het publiek in aanraking komt.

In het *Weekblad van het recht* heeft een oproeping gestaan voor de vervulling der aanstaande vacature. Bij voorkeur komen leden van het openbaar ministerie in Nederland in aanmerking. Wellicht is daar thans bij verminderde promotiekansen de aanbieding van beschikbare krachten grooter dan vroeger — de voorwaarden zijn ook gunstiger dan ooit — en kan men daardoor naast bekwaamheid letten op factoren als: leeftijd, ervaring, kennis van internationale vraagstukken, talenkennis ook, waarbij wij een leergang in het Papiamentsch nog aanbevelen.

Alles ten nutte van Curaçao en zijn inwoners, van het Koninkrijk der Nederlanden!

De bovenwindsche eilanden.

Een oude kennis, onze belangstelling kennende

voor alle lectuur en litteratuur ook der bovenwindsche eilanden, zendt ons uit Guadeloupe een preek van ds. Darrell, den Methodisten leeraar van St. Martin, getiteld *Mixed marriages. The Papal Decree of 1932 unlawful, unjust and unchristian.* De preek is al bijna een jaar oud, van 1 Mei 1932. Zij roert een, vooral ginds, teer onderwerp aan, als zij bespreekt de voorwaarden, waaronder de R.K. kerk slechts huwelijken tusschen Roomschen en andersdenkenden kerkelijk wil bevestigen.

Al achttien jaren lang staat rev. Darrell op zijn eenzame post. Engelschman van geboorte, afgezant van een Engelsche „missionary society" kent hij zijn plaats in een Nederlandsch gebiedsdeel, en trouwe kerkgangers hebben hem meer dan eens hooren wijzen op de zegeningen, verbonden aan het leven onder de Nederlandsche driekleur. Hij is heerschzuchtig noch twistziek en bemoeit zich ongevraagd niet met dingen, die buiten het gebied zijner geestelijke werkzaamheid liggen. Zeker mag mede als een erkenning zijner verdiensten beschouwd worden de maatregelen, onlangs door het gouvernement genomen tot verhooging van de wedde van den leeraar en tot herstel van het kerkgebouw.

Scheepvaart.

In 1932 kwamen binnen 4514 (4646) stoom- en 1066 (1289) zeilschepen, inhoudende achtereenvolgens 26.803.126 (27.623.362) en 95.756 (113.824) M^3 netto.

De militaire uitgaven.

In zijn memorie van antwoord, hoofdstuk XI der staatsbegrooting 1933, zegt de minister aan de Eerste Kamer:

„Onder den drang van de financieele omstandigheden heeft de Regeering mede de militaire uitgaven ten behoeve van Curaçao moeten beperken; daarbij is de noodzakelijke zorg voor veiligheid en orde niet uit het oog verloren."

Het standbeeld der Koningin.

Eerst nu kunnen wij iets meedeelen van de onthulling van het standbeeld der Koningin op 19 Jan. 1933. Wij doen dit aan de hand van het verslag in de *Amigoe.*

Rondom het standbeeld stond een eerewacht van 120 man, telkens 30 van de *Van Nes,* de militaire politie, de mariniers en het vrijwilligerscorps. Onder het spelen van het Wilhelmus kwam de gouverneur met eenige autoriteiten en dames. Mej. Rebecca Cohen Henriquez hield een treffende rede, die door den gouverneur werd beantwoord. De voorzitster en nog acht dames van de club *Entre nous,* legden ieder een bloemstuk op de treden van het voetstuk.

Omtrent het beeld zelf wordt gemeld:

Het beeld van H.M. Koningin Wilhelmina is 2.50 M. hoog.

Het voetstuk 3.50 M. hoog, dus de geheele hoogte bedraagt 6 meter. Het is gemaakt van Cararisch marmer door dan Italiaanschen beeldhouwer Prof. Pietro Ceccarelli te Florence, Italië.

Het opschrift van het voetstuk luidt als volgt:

WILHELMINA
Koningin der Nederlanden.
Ter herdenking van den 50sten Geboortedag van onze geliefde Vorstin werd dit monument op initiatief van de Damesclub
„ENTRE NOUS"
door dankbare onderdanen in Curaçao opgericht.
1880—1930

De Staten-generaal.

Door het uitvallen van een regel is het slot van ons stuk in het vorige nummer onleesbaar geworden. Wij laten dit hier volgen, zooals het zijn moet:

„Het is niet te hopen, dat voor de Curaçaosche begrooting de belangstelling zal moeten worden afgemeten naar die van den hoefijzerredacteur van het „Algemeen Handelsblad" en van de Tweede Kamer, zooals hij die schildert voor de Surinaamsche begrooting..

Men oordeele naar het slot van zijn „Overzicht":

„Zie verder, desgewenscht, het verslag. Als men niets beters te doen heeft. De belangstelling in de Kamer was zeer gering; toen wij het genoeg vonden waren er nog tien leden in de zaal."

Uit den Verren Vreemde

De verovering van den Mount Everest.

De gedachte, dat er een punt op aarde zou zijn onbereikbaar voor den mensch, laat dien mensch geen rust. Als aan het „tot hier toe en niet verder" met de beschikbare middelen moest worden toegegeven, werd op nieuwe middelen gezind. Is door dergelijke volharding reeds menige overwinning behaald, is de voet eindelijk gezet op menig voordien ongenaakbaar verklaard oord of punt, er zijn toch nog altijd plekken die, de stoutmoedigheid tartend, den mensch het „verboden toegang" voorhouden.

Zoo de drie hoogste bergtoppen van de Himalaya, tevens van de aarde. De Everest 8882 M., de Kangchenjunga en de Karakorum-spits K 2, bedie ongeveer 8600 M. hoog.

Op sportief en wetenschappelijk Engeland oefent de Everest een onweerstaanbare aantrekking uit. Geëischte slachtoffers schrikken niet af, in tegendeel zelf. Mallory en Irvine betaalden hun poging met het leven. Bij de laatste expeditie onder Bruce, keerden de twee stoutste klimmers niet bij den leider terug. Maar dadelijk werd besloten een nieuw plan te ontwerpen.

1933 zal twee pogingen te vermelden krijgen. Een nieuwe beklimming. Een vlucht per vliegmachine over den top. Beide expedities zijn in Indië aangekomen.

Het bestijgingsplan staat onder patronage van het Eng. Aardrijksk. Genootschap, de Alpen-club en de Himalaya-club.

Leider zal zijn Hugh Ruttledge. Deze is een bekend bergklimmer, maar de keuze is toch vooral op hem gevallen omdat hij ook een uitstekend kenner is van de streek en de volksstammen in 't Himalaya-gebied en Tibet, waar hij in ambtelijke functie is. De bedoeling is voorop gezet dat de laatste klim zal worden overgelaten aan de jongere krachten. Onder de 12 leden van de expeditie zijn mannen, die reeds naam hebben gemaakt. Zoo F. S. Smythe, die in 1930 deelnam aan de Kangchenjunga-expt., die den top bereikte, waarmede op 7756 M. het hoogte klim-record bereikt werd. De kapiteins Boustead en Burney hebben bergtochten in de Himalaya en Kamet meegemaakt, W. Harris trok de aandacht door stoute ondernemingen in Kenya.

Behalve door de Engelsche ondernemingen is het hoogland van N. Britsch-Indië en Tibet ook door onderzoekers van andere nationaliteit verkend. Onze landgenooten de heer en mevrouw Visser—'t Hooft, hebben er hoogst verdienstelijk exploratiewerk verricht. In 1932 heeft een gezelschap van 8 Duitschers en 2 Amerikanen een poging gedaan om de Nanga Pashat te overschrijden. In Augustus ver gevorderd, moesten zij toch tot terugkeer besluiten, daar ziekten en slecht weer het verder doorzetten onmogelijk maakten.

Dit geeft een denkbeeld van de te overwinnen moeilijkheden. IJsrotsen, sneeuwstormen, bergstortingen vragen inspanning van buitengewone krachten, welke juist worden gefnuikt door de ijlheid van de lucht, de guurheid van het klimaat, de moeilijkheden van het terrein, het gemis aan rustplaats, enz. enz.

De onderneming zal dezen zomer het waagstuk weer beproeven. Bij het uitvoeren van haar plan hoopt zij wellicht ook nog nut te kunnen trekken van gegevens, die de verkenning met vliegmachines in Maart hoopt te volbrengen, en waarover wij hier nu eenige bijzonderheden gaan vermelden.

De vliegonderneming is mogelijk gemaakt door een gift van Lady Houston. Een comité, waarin personen van naam of hooge positie in de Engelsche en in de Indische wereld zitting namen, heeft zich voor het welslagen veel moeite gegeven. De Indische regeering, het Luchtvaartministerie en het Kon. Aardr. Genootschap hebben steun verleend. Stippen wij nog aan dat tot de Indische medehelpers behooren de Maharadjahs van Nawanagar en Nepal en de Maharadhiraj van Darbhanga, in wiens gebied de opstijging zal geschieden.

Algemeen leider van de onderneming is Air-commodore P. F. M. Fellowes. Twee vliegtuigen stijgen te gelijk op. De motoren zijn dezelfde als waarmede Uwins het hoogte-record vestigde, maar de machines zijn zoo ingericht, dat zij, behalve voor den bestuurder, ook voor een waarnemer plaats bieden, en op de installatie van cinema- en foto-opnamen, benevens zuurstofapparaten berekend zijn. De levering is toevertrouwd aan de Houston-Westland-fabrieken.

De Markies van Douglas en Clydesdales wordt hoofdpiloot, in de tweede vliegmachine is luitenant D. F. Mc.Intyne piloot. Volgens het plan wordt in Purnea, in de vlakte van Bihar opgestegen. Bij beproeving van een der machines in Engeland, is een hoogte bereikt, welke die van den Mount Everest overtreft. In pl.m. 83 minuten moet de stijgvlucht volbracht zijn, boven den top wordt pl.m. 20 minuten gevlogen, daarna volgt de langzame daling naar het punt van uitgang. Het doel is niet alleen een sportief bereiken, maar ook het vastleggen van top en hellingen en het nemen van foto's van 't beneden liggend terrein, om een en ander in beeld en in kaart uit te werken.

De vliegmachines werden omtrent 7 Maart te Karachi verwacht. Te Purnea kunnen zij den 18en d.a.v. aankomen. Daar zullen de weersomstandigheden beslissen wanneer de opstijging zal worden beproefd.

Intusschen teekenen zich onder weg, bij het naderen van het doel, al groote moeilijkheden.

Den 5en Maart luidde een telegram uit Boesjir (Perzische Golf): De leden van de Mt. Everest-exp. zijn heden hier aangekomen. De vlucht van Bagdad (Irak) was gisteren zeer moeilijk. De zandstormen in de woestijn namen voortdurend in hevigheid toe tot 2 uren na 't vertrek. 't Zicht werd tot 200 M. beperkt.

Fellowes verloor de anderen uit het oog en keerde een eind terug, waarna hij te Bassora (mond van de Euphraat) landde. Markies van Clydesdales en luitenant Mc. Intyne landden eerst nabij den spoorweg en vlogen later door naar Ur, waar zij overnachtten. Den 6en hoopten allen naar Jask (Golf van Oman) te kunnen vertrekken.

Dit zijn tegenvallers zooals op elken grooten tocht te verwachten zijn. Maar zij geven toch al aan wat er mede gemoeid gaat, vóórdat de eigenlijke onderneming zelf begint.

Zal de Everest zich ditmaal gewonnen geven?

Nagekomen Berichten.

Portugeesche ontvluchte bannelingen.

Wij hebben hier te vertellen gehad over in Portugeesch Timor geïnterneerde politieke banne-

lingen, die over zee of over land ontvlucht waren en zich op Nederlandsch grondgebied hadden aangemeld. Zij kwamen op Java. De Nederlandsche autoriteiten hielpen hun gaarne naar Singapore, van waar zij dan maar verder moesten trekken. Reeds bij de eerste groep waren eenige moeilijkheden te overwinnen door vreemde consuls in Indië of in Singapore opgeworpen. Maar daar voldoende middelen aanwezig bleken te zijn om de kosten van reis en verblijf verbonden te voldoen en om ook verder te komen, werd een oplossing voor de passen-kwestie en andere bezwaren gevonden.

In den zomer van 1932 waren weer eenige dier ontvluchten op Java aangekomen. Zij hadden de middelen niet om de verdere reis zelf te betalen, geen der consuls was genegen hen van de noodige passen te voorzien. Zij werden in September onder dak gebracht in het immigrantenverblijf te Tandjong-Priok, waar zij aan bepalingen onderworpen werden, met een geringe mate van bewegingsvrijheid. Maar de behandeling van hun zaak schoot niet op. 't Was een moeilijk geval. Zoo vaak als het vooruitzicht geopend werd op een mogelijk vertrek, liep dit op teleurstelling uit. Daar zij niets te doen hadden verveelden zij zich doodelijk.

Toen kwam het bericht (ook door ons vermeld) der verleende algemeene amnestie aan politieke bannelingen. Dit zou uitkomst brengen. Maar de Portugeesche regeering liet weten, dat zij maatregelen zou nemen voor het terugbrengen van alle bannelingen naar Portugal, hierop moesten zij nog wachten.

In een opzicht kwam al verandering ten goede. Nadat de amnestie was afgekondigd, werd hun een grootere mate van bewegingsvrijheid gegeven. Doch ziet! Een hunner maakte hiervan gebruik om te verdwijnen. Hij werd na drie dagen zoeken weer door de politie opgespoord. Dientengevolge werd de vrijheid van allen weer meer beperkt.

Hier kwam bij, dat ook een Rus, Kotulsky, een wereldwandelaar, uit Australië gekomen in het immigrantenkwartier werd opgenomen. Deze maakte van de ontevreden stemming gebruik om een verzetsgeest bij een paar der Portugeezen aan te kweeken. Zij dienden klachten in ,die niet als redelijk werden erkend. Toen maakten de chauffeur Ed. Carolino, de student J. Semeido en de Rus, den 13en Januari bekend, dat zij tot een hongerstaking hadden besloten. Den 15en d.a.v. werden zij in het hospitaal te Weltevreden opgenomen. Den 17en gaven zij die hongerstaking op en keerden zij naar Tandjong Priok terug.

Wij vermoeden dat sedert dien de verlossing wel zal zijn gekomen. Nederland mag zich ook wel verheugen over de verleende amnestie, de wijze waarop met de ontvluchte bannelingen moest worden gehandeld, had niets verheffends.

De opgedane ondervinding, nu met Portugeezen en met een Rus, morgen met vreemdelingen van andere nationaliteit, wijst op de noodzakelijkheid van een voorziening door de regeering te nemen en ter kennis van het buitenland te brengen.

Is dit weer niet een der onderwerpen waarvoor internationale koloniale samenwerking aan te bevelen is?

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Rotterdam.

Celebes.

Zaterdagmiddag 25 Februari j.l. hield de heer J. Tideman, Oud-Gouverneur der Molukken, voor de leden van het Koloniaal Instituut, het Aardrijkskundig Genootschap en de Vereeniging „Oost en West" in de Aula der Nederlandsche Handels-Hoogeschool, hier ter stede, een voordracht over Celebes, daarbij eenige filmen toelichtende, door het Koloniaal Instituut ter beschikking gesteld.

De heer Tideman werd door den Voorzitter van het Plaatselijk Comité van het K. N. A. G. te Rotterdam, den heer W. A. Engelbrecht, ingeleid, die o.a. een korte beschrijving gaf omtrent Celebes, de Makassaren en Boegineezen tijdens de handelsbetrekkingen in Indië der Portugeezen en Spanjaarden in de zestiende eeuw. De Makassaren waren bekend als zeevaarders. Hun geschreven zeerecht, dat evenals dat der Maleiers reeds uit de dertiende eeuw stamde, gaf tal van regelen over rechtspraak in zaken van handel, rechten en verplichtngen van schippers en zeelieden, rechtspraak aan boord, enz. enz.

Nadat de heer Engelbrecht nog de beteekenis gememoreerd had van Cornelis Speelman op Java en te Makassar, die in 1628 te Rotterdam geboren werd en aan wien J. K. J. de Jonge in zijn werk „Opkomst, enz." het leggen van den tweeden steen toeschrijft op den door Coen een halve eeuw te voren gelegden grondslag der betrekkingen van ons land en Indië, die in den loop der eeuwen zich tot de huidige gemeenschappelijke belangen ontwikkeld hebben, nam Gouverneur Tideman het woord:

Celebes, het meest Oostelijke der vier groote Soenda-eilanden, zoo ving deze aan, wordt bewoond door verschillende stammen. In het Zuiden de Makassaren en Boegineezen; in het midden de Toradja's; in het Noorden enkele aan dezen verwante stammen en de Minahassers.

De film geeft beelden uit Z.-Celebes, alwaar reeds voor de komst der Nederlanders een machtig Makassaarsch rijk bestond, waarmede de O. I. C. al spoedig in contact kwam. Er ontstonden conflicten, die door den admiraal Speelman met behulp van den Bonischen vorstenzoon Aroe Palakka werden opgelost. Het z.g.n. Bonggaaisch contract werd met de vorsten van Z.-Celebes gesloten en vormde tot op den tijd van Van Heutsz den grondslag van het Nederlandsch gezag in die streken.

De Makassaarsche vorsten stammen van „Toemanoeroenga", (de uit den hemel gedaalde), af. De eerste, die met vorstelijke macht bekleed was, was een beeldschoone jonge vrouw, die met een Makassaarschen groote huwde en zoo aan Z.-Celebes zijn vorstengeslacht gaf. Zij nam uit den hemel eenige rijksornamenten mede, onder welke de „gaoekang" het belangrijkste is, daar in deze de vorstelijke macht gezeteld is. Slechts de bezitter van den gaoekang kan vorst zijn. Daarom werden de rijksornamenten na de onderwerping van Gowa en Bone in 1905 naar Batavia gebracht. Toen echter in 1931 het zelfbestuur van Bone hersteld werd, werden die rijkssieraden aan Bone teruggegeven. Bij de inhuldiging van den vorst werden zij bewierookt en voerden de heilige danseressen (bissoe's) dansen uit, waarbij zij de booze geesten met duivelbanners weerden. Dit alles bewijst wel, dat er — hoewel de bevolking tot den Islam is overgegaan — nog veel animistische bestanddeelen in het volksgeloof aanwezig zijn.

Het eerste deel van de film vertoont den investituursteen, waarop de vorsten ingehuldigd werden en de oude graven der Makassaarsche vorsten, ook van Aroe Palakka. Bij het graf van den beroemden Sjeich Joesoef, die zooveel deed voor de verspreiding van den Islam op Celebes, ziet men een stoet vrouwen offers brengen.

Het Makassaarsche en Bonesche volk kenmerkt zich door fiere eigenschappen en zin voor poëzie, hetgeen blijkt uit de vele ook door Westeringen waardeerbare kleine gedichtjes (kelong's). Spreker gaf hiervan enkele voorbeelden.

De film vertoont verder beelden uit het volksleven (spelen, handel en transportwezen, huwelijk en derg.), terwijl het derde deel tafereelen geeft uit het land der Toradja's. Men ziet de in de rotsen uitgehouwen graven der Toradja's met de daarvoor in kleederen gehulde houten poppen als wachters.

Plotseling ontrolt zich het beeld van een schitterenden aangelegden autoweg, die doet zien, hoe tot in de meest primitieve deelen van den archipel het Westersch bestuur den weg baant naar hooger ontwikkeling. Ook de leprozerie in Bone toont, hoe op ander gebied de Westersche wetenschap een goed van onschatbare waarde aan de bevolking brengt.

Het vierde deel (slot) van de film vertoont de inhuldiging van den zelfbestuurder van Bone, eenigszins verward, omdat hetgeen uitgebeeld wordt, niet voor filmdoeleinden geënsceneerd werd, maar aan de werkelijke inhuldiging ontleend werd, waardoor het als documentatie te hooger waarde heeft.

Spreker eindigde met de verklaring, dat de jaren, door hem als bestuursambtenaar in Celebes doorgebracht, tot de aangenaamste van zijn diensttijd behooren en dat hij daar, zoo goed als elders, de ervaring heeft opgedaan, hoezeer hoofden en bevolking het Nederlandsch gezag aanvaarden en zijn vertegenwoordigers, die naar rechtvaardigheid streven en een goed contact met de bevolking onderhouden, hun volle vertrouwen schenken.

Aan het slot der boeiende voordracht betuigde de heer Engelbrecht namens de aanwezigen daarvoor den heer Tideman dank.

Afdeeling Nijmegen.

Dinsdag 14 Maart, des avonds om 8 uur in den kleinen foyer van het Concertgebouw „De Vereeniging", **lezing met film en lichtbeelden,** door den heer Ir. E. F. Suringar, Electrotechnisch Ingenieur, over: *Een bezoek aan Curaçao en aan de petroleumvelden van Venezuela.*

Leden met introducé(e) en begunstigers(sters) hebben vrijen toegang.

Afdeeling 's Gravenhage.

Voordracht Missonaris Pater H. Geurtjens.

Kennisgeving, dat op Dinsdag 14 Maart 1933 des avonds 8 uur in de groote zaal van het Excelsior-Gebouw, Zeestraat 57b, alhier, een voordracht met lichtbeelden zal worden gehouden door: *Missionaris Pater H. Geurtjens*, over: *„De primitieve volksstammen uit Zuid Nieuw-Guinea".*

Leden en begunstigers(sters) hebben met één huisgenoot toegang op vertoon van hun lidmaatschap- tevens contributiekaart 1933.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Amersfoort.

Dinsdag 28 Februari j.l. hield de heer Dr. P. K. Drossaart Lulofs in de Foyer van Amicitia voor onze afdeeling eene lezing met lichtbeelden, met tot onderwerp „Een en ander uit de geschiedenis der Kina".

Op onderhoudende wijze schetste de spreker de vele pogingen om de kinaboom, die oorspronkelijk alleen in de Zuid-Amerikaansche landen Chili, Peru en Bolivia in het wild te midden van de oerbosschen voorkwam, naar andere gewesten middels jonge plantjes en zaad over te brengen, pogingen die mislukten, totdat eindelijk de heer Ledger een zakje kinazaad aan onze Regeering te koop aanbood, welk zaad in Nederlandsch-Indië met succes werd uitgezaaid.

Wat overal elders mislukt was om onnaspeurbare redenen, slaagde in het bergklimaat van Ned.-Indië, zoodat de kinacultuur aldaar een de wereldmarkt beheerschende positie kon innemen.

De prijs werd door trustvorming op een voor de ondernemingen winstgevende marge gestabiliseerd en zelfs in den oorlogstijd werd hieraan de hand gehouden en nooit hoogere prijzen aan de oorlogvoerende naties in rekening gebracht.

Toen in den Volkenbond tegen den aan sommige leden te hoog toeschijnenden prijs werd geprotesteerd, werd aan dit Internationale lichaam ten behoeve van de malaria-bestrijding eene groote hoeveelheid zwavelzure kinine „tegen kostprijs" te koop aangeboden, op welk loyaal aanbod zelfs geen antwoord werd ontvangen.

Na de pauze vertoonde spreker een reeks op deze cultuur betrekking hebbende lantaarnplaatjes, welke zeer de aandacht trokken, waarna de Voorzitter den inleider voor zijne belangelooze, interessante en leerzame voordracht bedankte.

De Secretaris
E. H. BERGSMA.

Afdeeling Arnhem.

Op Vrijdag, 17 Febr. j.l., werd door Oud-overste Maurenbrecher van het N.-I.-L., een vertooning met gekleurde lantaarnplaatjes gehouden voor de afdeeling Arnhem van Oost en West en het Departement van Nijverheid en Handel.

Door den Voorzitter van beide afdeelingen, Prof. Ir. Klopper, werd een woord van welkom tot de aanwezigen toegeroepen, welke in zeer grooten getale waren opgekomen, en in 't bijzonder tot den heer Maurenbrecher.

De Voorzitter memoreerde in het bijzonder het feit, dat de afdeeling O. en W. en Dep. van Nijverheid en Handel, gemeenschappelijk deze bijeenkomst hadden georganiseerd en verleende daarna het woord aan den heer Maurenbrecher.

Deze begon daarop zijne vertooning van gekleurde lantaarnplaatjes, welke op een vlotte en gemoedelijke wijze werden toegelicht. Vertoond werden o.a. een serie vulkanisme (Tangkoeban Prahoe—Papadajan) — de reis Belawan—Padang, een oogstfeest en meer typische tafreeltjes.

Na afloop sprak de Voorzitter een woord van dank namens de aanwezigen en het uitbundig applaus was een bewijs, dat de voordracht zeer in den smaak van het gehoor was gevallen.

De Secretaris,
KRAAIJENBRINK.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Informatie-bureau.

Het informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Van het Dagel. Bestuur.

De penningmeesters der afdeelingen worden, voor zoover noodig, herinnerd aan het voorschrift van art. 13 der Statuten (1e lid):

„De afdeelingen storten jaarlijks, en wel vóór ulto. Februari, in de kas van het Hoofdbestuur een som, welke voor elke afdeeling berekend is op 30 % van de in het laatst verstreken jaar ontvangen betalingen van leden, genomen het eerste 100-tal leden, op 40 % van het tweede 100-tal, op 50 % van het derde 100-tal en op 60 % van het vierde honderdtal en volgende.

VAN DE REDACTIE.

Vereeniging Simavi.

Steun in medische aangelegenheden voor Inheemschen.

Uit het jaarverslag blijkt, dat de vereeniging in het afgeloopen jaar door hard werken naast het trouw blijven van leden en begunstigers goede resultaten mocht verwerven, zoodat een bedrag van ruim f 27.000.— voor ondersteuningen beschikbaar kwam.

Hiervan werden voorloopig de volgende giften toegezegd:

f 4500.— voor het exploiteeren van het ziekenhuis te Jappen;
f 500.— voor studiebijdrage a.s. arts te Lao si Momo;
f 2000.— voor Suriname;
f 1000.— voor ziekenauto Dr. Bervoets, Modjowarno;
f 750.— voor de anti-opiumvereeniging te Batavia;
f 1000.— voor hulpziekenhuis Bethel te Slatiga;
f 3000.— voor het Sangi en Talaud comité;
f 2500.— voor oprichting hospitaal te Saparoea, Molukken;
f 1200.— voor ½ jaar salaris pleegzuster aldaar;
f 2400.— voo rwijkverpleging te Bandjermasin;
f 1000.— voor inrichting polykliniek aldaar;
f 1500.— voor polykliniek van Br. Zangen te Kwattahede in Suriname.

De vereeniging heeft nog vele aanvragen om steun, waaraan zij niet kan voldoen en houdt zich aanbevolen voor steun door begunstiger te worden. Giro 184139, Den Haag.

Luchtpost naar Indië.

Met het vliegtuig dat 2 Maart j.l. van Schiphol naar Ned.-Indië is vertrokken, werd 292 K.G. 521 G. bruto post vervoerd met een netto-gewicht van 259 K.G. 320 G.

De zending bevatte: 535 briefkaarten en postwissels; 13796 brieven t/m 5 gram; 1298 brieven t/m 10 gram; 2402 stuks zwaarder dan 10 gram; 172 drukwerken, akten en monsters zwaarder dan 5 gram; 3642 stuks bestemd voor tusschenliggende landen; tezamen 21845 stuks; benevens 1 pakket met een gewicht van 2 K.G. 850 G.

Radiotelefoonverkeer met Indië.

Gedurende de maand Februari 1933 werden in het radiotelefoonverkeer met Ned.-Indië in totaal 309 gesprekken gevoerd, waarvan 145 in Nederland en 164 in Indië werden aangevraagd.

Van de hier te lande aangevraagde gesprekken hadden er 120 betrekking op zakelijke- en 25 op familie-aangelegenheden. Voor Indië bedroegen deze getallen resp. 90 en 74.

In totaal werden 212 gesprekken van huis uit gevoerd, waarvan in Nederland 108 en in Indië 104 werden aangevraagd.

In het radiotelefoonverkeer Europa—Ned.-Indië, via Nederland werden in Februari in totaal 8 gesprekken gevoerd, n.l. met België 1, Engeland 2, Frankrijk 2, Italië 1 en Noord-Amerika 2.

Extra-trein naar de Jaarbeurs.

Door de Nederlandsche Spoorwegen is ten behoeve van de jaarbeursbezoekers een extra-trein ingelegd. De trein zal Donderdag 16 Maart loopen. Het vertrekpunt is Groningen en alleen op de stations Assen, Hoogeveen, Meppel, Zwolle zal worden gestopt. Aansluiting voor hen, die uit Leeuwarden, Heerenveen en Steenwijk komen, zal kunnen geschieden op het station Zwolle.

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

Ir. M. Ahn, houtvester bij den dienst van het Boschwezen, Anna Paulownalaan 18, Amersfoort; J. Th. van Brederode, leeraar bij het M. O., Copernicusstraat 11, Amsterdam (O.).

In Nederland aangekomen verlofgangers.

L. J. van der Moer, ambtenaar op wachtgeld, tevoren adjunct-administrateur bij het kantoor voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden, Bosboom, Toussaintstraat 9, Heemstede.

A. Blank, werkmeester bij de Staatsspoor en Tramwegen, Bezuidenhout 3, Den Haag; H. A. D. van Walcheren, accountant 3e klasse bij den gouvernements-accountantsdienst, Oranjestraat 23, Velp (bij Arnhem); L. W. van Lier, adspirant-ambtenaar 2e klasse bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Boulevard de Cimez bij Nice; mej. J. C. T. Nieuwenhuys, hoofdcommies bij het hoofdbestuur van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, Bisonlaan 8, Hilversum.

Met Pensioen.

J. H. M. Rauwendaal, kapitein mil. administratie, Roemer Visscherstraat 5, Amsterdam; G. H. Hoes, 1e luit. infanterie, Kastanjestraat 32, Haarlem; J. H. B. Jaspers, kap. inf., Utrechtscheweg 114, Arnhem; J. v. d. Ven, onderluitenant-infanterie, Poste restante, Dordrecht; jhr. W. Strich van Linschoten, mil. paardenarts, Laan van Meerdervoort 454, Den Haag; L. N. J. van der Wal, 1e. luit. inf., Hollanderstraat 9, Den Haag; J. J. Hendriks, kap. infanterie, Parkweg 38, Nijmegen.

NIEUW BENOEMD ZIJN:

J. Schwarz, off. van gezondheid 2e klasse, Jansdam 7 bisA, Utrecht.

Mutatiestaat van 1 tot 8 Maart '33

Nieuwe Leden: — **Voorgesteld door:**

G. L. Gonggrijp, Oud-Resident, Den Haag, van Bleiswijkstraat 143. — den heer C. J. Feith te Den Haag.

M. Meijer te Bandoeng, Bengawanlaan 3. — den heer H. Rosier te Den Haag.

B. Boekhoudt, „Casa Olanda", Rue Lugano te Ponte Tresa, (Suisse). — Leider van het Informatiebureau.

Cantine der Onderofficieren bij de Luchtvaartafdeeling te Soesterberg (behoort tot de Afdeeling Utrecht).
Cantine der Soldaten bij de Luchtvaartafdeeling te Soesterberg (behoort tot de Afdeeling Utrecht). — den heer J. J. Mac-Kenzie te Utrecht.

R. I. P.

J. E. Montel, Directeur Plantage „Geyersvlijt", Paramaribo.

Adresveranderingen:

Dr. M. C. Cartier van Dissel, van: Breda, Nieuwe Ginnekenstraat 40, naar: Den Haag, Benoordenhoutsche Weg 149.

D. Burger, Oud-Ass.-Resident, Den Haag, thans: Sweelinckplein 62.

J. L. H. A. Antoni, 1ste Luitenant der Wielrijders, van: Den Haag, Waalsdorperweg 22, naar: 's Hertogenbosch, Vughterdijk 76.

D. van Nijmegen Schonegevel, van: Den Haag, Carel v. Bylandtlaan 30, naar: Curaçao, Emmastad, p.a. Directie Bat. Petr. Mij.

J. A. Spoor, Oud-Kolonel der Intendance N.-I.-L., van: Bandoeng naar: Den Haag, p.a. N.-H.-M.

Mr. J. H. Halkema, Voorzitter Landraad, thans: Djokjakarta, Gondhokesoeman 26.